

listy

6

2007

Slovákov a Čechov, ktorí chcú o sebe vedieť

Ročník 14 / Cena 20 Kč

Divadlo je zhrnutím doby, je jej stručnou kronikou Mirjana Šišoláková

Hľadá sa Peter Bilý (?) Ján Chovanec

Slovensko nie je len Bratislava Peter Mayer

Šesťdesiat rokov slovenskej evanjelickej cirkvi v Prahe Jozef Gárik

Z histórie a súčasnosti Klubu slovenskej kultúry v Prahe (5. časť) Helena Nosková

Slovo o knihách Igor Otčenáš

Martin Gregor, herec s vášňou Jozef Leikert

Historik Dušan Kováč navštívil Prahu Lucia Satinská

Absolut WARHOLA Zuzana Pauková

Modrá stránka Program KSK

Oriešok Príloha časopisu Listy

Klub slovenskej kultúry
v spolupráci: Slovenský inštitút v Prahe, Český svaz bojovníků za svobodu,
Československá obec legionářská, Historická skupina priamych účastníkov SNP,
SZ Limbora, Detvan, Ruský kulturní svaz Praha a ďalší

TRADIČNÁ PLAVBA PO VLTAVE k 63. výročiu SNP a k 30. výročiu KLUBU SLOVENSKEJ KULTÚRY

štvrtok 30. 8. 2007 od 18.00 do 23.00

Loď EURÓPÉ vypláva z prístaviska Na Františku, Praha 2.

Tradičná spoločenská pripomienka bude spojená s bohatým kultúrnym programom.

Akcia sa koná aj vďaka podpore Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Ministerstva kultúry ČR.

*Vstupenky si môžete rezervovať na telefónnych číslach: 224 215 085,
776 138 859 a 724 025 170 od pondelka 23. 7. Vstupenky si potom budete môcť
zakúpiť a vyzdvihnúť od pondelka 20. 8. priamo v Klube slovenskej kultúry,
v utorok v čase 13.00 – 17.00 a v stredu v čase 12.00 – 17.00.
Bližšie informácie sa dozviete na internetových stránkach – www.klubsk.net
Podrobnejšie informácie o akcii, ako aj o konkrétnom programe vám prine-
sieme v najbližšom vydaní časopisu LISTY Slovákov a Čechov.*

O B S A H

Dom národnostných menšín 3

Helena Nosková

„Divadlo je zhrnutím doby...“ 4

Mirjana Šišoláková

Hľadá sa Peter Bilý (?) 6

Ján Chovanec

Slovensko nie je len Bratislava 7

Peter Mayer

Z histórie a súčasnosti KSK v Prahe (5. časť) 8

Helena Nosková

Putovanie za spomienkami 10

Zuzana Pauková

Historik Dušan Kováč navštívil Prahu 11

Lucia Satinská

Šesťdesiat rokov... 12

Jozef Gáfrík

A čo Andy? 14

Ján Chovanec

Odkazy predkov 16

Mirjana Šišoláková

Martin Gregor, herec s vášňou 18

Jozef Leikert

Slovo o knihách zo Slovenska... 20

Igor Otčenáš

Rok vlády – kto nič nerobí, nič nepokazí 22

Martin Guzi

Ako sa jedlo v minulosti a dnes 24

Helena Nosková

Tanec na konci chodby 26

Olga Vlčková

Program Slovenského inštitútu v Prahe 27**Modrá stránka Program KSK 27****Oriešok príloha časopisu Listy****Listy Slovákov a Čechov, ktorí chcú o sebe vedieť.**

Vydáva Klub slovenskej kultúry, Lipanská 4, 130 00 Praha 3.

Na tejto adrese je aj sídlo redakcie.

Šéfredaktor: PhDr. Radovan Čaplovič, tel. 724 025 170.**Redakcia:** Ján Chovanec, tel.: 776 138 859.**Redakčný kruh:** JUDr. Milan Budovič, Mgr. Martin Guzi, PhDr. Slavomír Michálek, Csc., PhDr. Helena Nosková, Csc., Mgr. Vladimír Štancel.**e-mail:** listy.ksk@seznam.cz, e-mail: rcaplovic@gmail.com

Rozširuje Klub slovenskej kultúry a Česká pošta, s. p.

Listy vychádzajú vďaka podpore MK ČR. **Jazyková úprava:** Mgr. Eva Wanková. **Grafická úprava:** AdAm studio, Holečkova 31, 150 00 Praha 5, **tlač:** Rodomax.**Registrácia vydavateľa Listov – Klubu slovenskej kultúry:** MK ČR 6584. ISSN 1213 – 0249. Cena za jeden výtlačok je 20 Kč. Cena dvojčísła je 38 Kč. Ročné predplatné 240 Kč prijíma KSK na adrese redakcie. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Akékoľvek rozširovanie celku aj častí textov v elektronickej alebo v papierovej verzii podlieha schváleniu vedenia KSK.**Foto na obálke:** Vatikánské posezení **autor:** Iko Keson.

Dom národnostných menšín

Praha bola dávnou križovatkou mnohých národov, ktoré sa tu stretávali, žili a vytvárali z nej mesto osobitého čara. Do jej architektúry, vrátane záhradnej, sa čitateľným rukopisom minulosti podpisovali Taliani, Vlámovia, Nemci, Židia, Rusi. Do jej novodobých črt zasa Slováci, Poliaci, Ukrajinci, Gréci, Bulhari a ďalší. Rukopisom mnohých národov Praha, práve tak ako ďalšie mestá, získala osobitý pôvab. Dodnes ho prichádzajú obdivovať turisti z celého sveta. Dalo by sa povedať, že tí cudzinci dávnej minulosti prinášajú aj v súčasnosti mestu materiálny prospech založený na cestovnom ruchu. Tí novší sa starajú o jeho súčasnú prívetivú tvár. Väčšina z nich už nie je cudzincami, ba dokonca ani menšinami, pretože sa stali občanmi Českej republiky. Po roku 1989 sa otvoril veľký priestor pre občianske združenia národnostných menšín. Predstavitelia národností ho plne využili a založili celý rad spolkov. Len Slováci ich majú v súčasnosti registrovaných devätnásť, Rómovia okolo tridsať združení, ďalšie národnostné menšiny sú oveľa skromnejšie – postačia im dve až štyri občianske združenia.

V roku 1991 pri Magistráte hlavného mesta Prahy vznikol Výbor pre národnostné menšiny. Ten sa v roku 1996 zmenil na Komisiu národnostných menšín. Magistrát podporoval a podporuje kultúrnu a osvetovú činnosť občianskych združení menšín. Menšiny zasa obohacujú svojimi programami kultúrny život hlavného mesta. Spomeňme len nedávny festival Praha, srdce národov, oslavujúci v tomto roku desiate výročie. Jeho hlavným organizátorom je známy slovenský spolok Limbora. Vysokú umeleckú a spoločenskú úroveň s neopakovateľnou atmosférou má novembrový večer ruskej tradície venovaný opernému spevu s výstižným názvom „Bravo opera!“, práve tak ako detský hudobno-tanečný festival „Pražská zimná pohádka“, ktorého už štvrtý ročník pripravuje Ruský klub kultúry. Známe a populárne sú hudobné programy Ukrajinskej iniciatívy, koncerty zboru sv. Vladimíra, koncerty a filmové predstavenia poľských združení, Dni maďarskej kultúry v Prahe, nemecké divadlo a hudba v Prahe, spoločenské večery gréckej obce, rómsky festival Khamoro a mnohé ďalšie.

Už v roku 1994 sa Magistrát hl. mesta Prahy rozhodol využiť tento obrovský multikultúrny potenciál a predstaviť ho všetkým Pražanom. Vznikla myšlienka Domu národností. Po trinástich rokoch sa plne realizuje v tomto roku, keď 21. júna prvýkrát otvorili brány Domu pre národnosti na Vocelovej ulici slávnostný program. Galaprogram pripravili všetky národnosti schádzajúce sa už pätnásť rokov na Magistráte ku spoločnej práci. Pestrá dramaturgia iste splnila všetky očakávania – veď vystúpili v podstate profesionáli vo svojom obore – či to bol národný hudobný a tanečný folklór, vážna hudba, malé divadelné formy atď.

Skutočným dobrodružstvom však bude ďalší spoločný život mnohých národností pod jeho strechou, pretože na prvý pohľad sa zdá, že jeho priestory sú predsa len obmedzené. Bez skúseností je zložitá odhadnúť reálne potreby všetkých národností a všetkých spolkov. Dom pre národnosti bude tiež akýmisi zrkadlom nastaveným všetkým národnostným menšinám, kde bude rozhodovať skutočný kultúrny potenciál každého združenia, jeho originalita i schopnosť spolupracovať s ostatnými. Podobné domy vznikli vo viacerých krajinách bývalého sovietskeho bloku a každý z nich sa vyznačuje špecifickou atmosférou krajiny i v nej žijúcich menšín. Prahe toto neopakovateľné fluidum zatiaľ chýbalo. A tak sa nechajme prekvapiť. Veď dobrodružstvá sú soľou každodenného všedného života a veľa z nich má dobrý koniec. Vďaka Magistrátu hlavného mesta Prahy za Dom pre národnostné menšiny a všetky príjemné chvíle, vrátane tých dobrodružných, ktoré nás čakajú za jeho bránami. ■

Helena Nosková

Autorka je predsedníčka Klubu slovenskej kultúry

Mirjana Šišoláková

Divadlo je zhrnutím doby, je jej stručnou kronikou

Rozhovor s generálnou riaditeľkou SND Silviou Hroncovou pri príležitosti slávnostného otvorenia novej budovy Slovenského národného divadla, ktoré sa uskutočnilo prednedávnom, 14. apríla tohto roku.

■ **Predstavte sa, prosím, našim čitateľom. Odkiaľ pochádzate, aké ste mali záujmy v detstve, resp. v mladosti? Smerovali k divadlu, alebo ku kultúre všeobecne?**

Pochádzam zo Senca, z malého kúpeľného mesta blízko Bratislavy. Tu som ukončila gymnázium. V detstve som často recitovala, chodila som do Ludovej školy umenia, do dramatického, tanečného krúžku a na klavír. Veľmi rada som navštevovala divadlá v Bratislave a v Trnave.

■ **Čo ste vyštudovali a kde ste pôsobili, kým ste sa stali riaditeľkou Divadelného ústavu? Aká to bola práca – tvorivá, alebo skôr riadiaca?**

Na Filozofickej fakulte som absolvovala divadelnú vedu v kombinácii s estetickou. Divadelný ústav som viedla takmer osem rokov. Bola to príjemná kombinácia manažérskej aj kreatívnej práce. Vydali sme množstvo teatrologickej literatúry, ktorá na Slovensku absentovala, napríklad Dejiny drámy, Dejiny bábkového divadla, Divadelný slovník a viaceré súborné diela našich slovenských klasikov. Pripravili sme aj niekoľko jedinečných výstav, po prvý raz v histórii slovenského divadla vznikla výstava, ktorá sa venovala dejinám divadla 20. storočia na Slovensku. Mimo Divadelného ústavu som bola pri zrode divadelných ocenení sezóny Dosky, ankety divadelných kritikov, podobnej ankete Alfreda Radoka v Čechách. Som rada, že jej tradíciu sa podarilo udržať od roku 1996. Deväť rokov som bola aj šéfredaktorkou časopisu Divadlo v medzičase.

■ **Dlho vo vás dozrievalo rozhodnutie prihlásiť sa na konkurz na post generálneho riaditeľa SND, alebo to bol rýchly krok?**

Téma SND som sa venovala dávnejšie, zaoberala som sa

jeho dejinami a aktívne som vstupovala aj do diskusií o dokončení novej budovy SND. Takže rozhodnutie prihlásiť sa do konkurzu asi nebolo náhodné, hoci som nikdy v minulosti o tomto poste nerozmýšľala.

■ **Čím ste, podľa vášho názoru, presvedčili výberovú komisiu?**

To je otázka na komisiu. Na projekte som pracovala veľmi zodpovedne a pripravovala som ho s plnou vážnosťou možnej realizácie. Poznala som štruktúru našich slovenských divadiel, ale aj národných divadiel v okolitých krajinách a usilovala som sa prebrať viaceré dobré impulzy zo svojich skúseností. Niektorí členovia komisie po vyhlásení výsledkov komentovali, že môj projekt ich oslovil aj tým, že z neho nevypadlo slovo „kontinuita“.

■ **Do funkcie ste nastúpili 2. júna 2006. Veľmi sa vaše predstavy líšia od skutočnosti?**

Mojou prioritou od nástupu do divadla bolo dodržať ministerstvom kultúry stanovený termín otvorenia novej budovy. Dnes som nesmierne rada, že sa nám to podarilo a že sme na Slovensku ukončili jednu veľkú, vyše dvadsaťročnú verejnú diskusiu o dostavbe tejto budovy a budovách Slovenského národného divadla. Každý, kto vstupuje do akejkolvek novej pozície, prichádza s ideálmi. Bez toho to asi ani nejde, ak chce veci robiť dobre a poctivo. Do divadla som nastúpila asi v najzložitejšom prevádzkovom období. Sťahovali sme sa z troch budov a spúšťame prevádzku v novej budove, takže je prirodzené, že ideály sa trochu vytratili, ale optimizmus a viera v kvalitné národné divadlo vo mne pretrvávajú naďalej.

Slovenské národné divadlo v novom

Stručne: 1979: celoštátna československá súťaž na novostavbu SND.

Víťazný projekt: architekti Peter Bauer, Martin Kusý, Pavol Paňák –

1984: položenie základného kameňa – apríl 1986: začiatok výstavby – 1987 – 2006: výstavba, konzervovanie a oživovanie stavby, diskusie – 14. apríl 2007: slávnostné otvorenie.

Uznávaná aj zaznávaná, prijímaná aj spochybňovaná. Nijaká iná stavba na Slovensku nevyvolávala (prinajmenšom v posledných 20-tich rokoch) také diskusie, spory, ba až vášne ako nová budova Slovenského národného divadla v Bratislave. Ale etapa pochybností o tom, ako sa má využívať, či ju predať, zbúrať, alebo premeniť na akýsi polyfunkčný objekt, sa uzavrela v sobotu 14. apríla 2007 slávnostným otvorením. Pásku prestrihol prezident Ivan Gašparovič, minister kultúry Marek Maďarič a generálna riaditeľka SND Silvia Hroncová. V hľadisku opernej sály zasadli vedľa seba okrem oficiálnych hostí aj autori projektu a zástupcovia

■ **Ocitli ste sa na mieste generálnej riaditeľky SND vo veľmi zložitej, ale doslova aj v historickej chvíli. Toľkokrát spochybňovaná, ba až zatracovaná stavba sa naozaj stáva novým Slovenským národným divadlom. Aké sú pri tom vaše pocity?**

Pocity po otvorení divadla boli úžasné. Dodnes dostávame reakcie nielen z Bratislavy, ale z celého Slovenska. Otvorenie divadla bola významná kultúrna celoslovenská udalosť, v priamom prenose ju sledovali tisícky Slovákov. Dnes si myslím, že sa začína čiastočne meniť aj verejná mienka vo vzťahu k tejto budove. Architektúra budovy divadla, ktorej projekt vznikol v roku 1979, bude určite ešte predmetom viacerých verejných diskusií. Úlohou Národného divadla je dnes presvedčiť kultúrnu verejnosť o tom, že „zápas“ o túto budovu stál za to a že v najbližšej budúcnosti sa nám podarí ponúknuť také umelecké produkcie všetkých troch súborov, že upriamime pozornosť nie na sivý mramor budovy, ale na divadlo a umenie.

■ **V tomto období musíte zvládať nielen všetky zložky patriace k divadlu, ale aj spoluprácu s ľuďmi, ktorí celé dlhé roky pracovali pri výstavbe SND a teraz vám ho postupne odovzdávajú. Je medzi vami porozumenie alebo napätie?**

Na tejto stavbe pracovali niektorí stavebníci dvadsať rokov, veľkú časť svojho produktívneho veku. Určite aj pre nich je

to zásadný životný zlom. Nie je ľahký ani proces preberania budovy, ale usilujeme sa v spolupráci s Ministerstvom kultúry korektne komunikovať s investorom a v čo najkratšej dobe prebrať správu nad celou budovou.

■ **Aké ohlasy ste mali od svojich kolegov a podriadených, keď padlo konečné slovo o sťahovaní sa do nových priestorov?**

Rozhodnutie o tom, že SND končí v priestoroch Divadla P. O. Hviezdoslava a na Malej scéne padlo pred mojím príchodom. Počas posledných predstavení, koncom marca 2007, vládla v DPOH a na Malej scéne nostalgická atmosféra. Viacerí z vynikajúcich umelcov prežili v tomto priestore takmer celý svoj život, prežili v ňom svoju veľkú umeleckú éru a ťažko sa im lúčilo s týmito sálami. Ale počas otvorenia divadla, po koncerte, sa v novom divadle zrazu vytvorila zvláštna, mimoriadne pozitívna energia, ktorá spájala umelcov súborov opery, baletu a činohry. Po dlhom čase sa spoločne stretli pri otvorení divadla, čo bolo pre mnohých z nich výnimočné. Myslím, že sa veľká časť všetkých troch súborov do nových priestorov tešila a naďalej teší.

■ **Brány divadla sa pre verejnosť otvorili 14. apríla veľkolepým koncertom slovenských operných hviezd prvej veľkosti. Mnohí prišli zo zahraničia, kde úspešne pôsobia. Ako sa podarilo presvedčiť napr. Sergeja Kopčáka, ktorý už dávnejšie povedal, že na scéne SND viac spievať nebude?**

Pre všetkých oslovených operných umelcov bolo veľkou čťou byť pri takej výnimočnej udalosti. Na Galavečere vystúpili Gabriela Beňačková, Eva Urbanová, Jolana Fogašová, Dalibor Jenis, Eva Jenisová, Lubica Rybárska, Adriana Kučerová, Peter Mikuláš, Sergej Larin, Adriana Kohútová, Michal Lehotský, Peter Dvorský, Martin Babjak, Ludovít Ludha a Katarína Polakovičová. Ako povedal šéfdramaturg Opery SND Slavomír Jakubek, speváci takýchto kvalít spolu na jednom javisku a v jeden večer ešte nestáli. Pozvali sme aj umelcov, o ktorých sme vedeli, že s divadlom už dávnejšie nespolupracujú. Bol medzi nimi aj Sergej Kopčák. O to väčšie bolo naše potešenie, že ponuku prijal. Jednou z hviezd, ktorá chýbala na otvorení, bola Edita Grúberová. V čase otvorenia bola na koncerte v Japonsku, odkiaľ nám poslala pozdrav a posolstvo. Po otvorení budovy sa skončila jedna veľká éra histórie Národného divadla a prichádza nová. Dejiny SND, ako aj dejiny tejto budovy, odrážajú to, čo už dávno zaznelo v Shakespearovej hre Hamlet – „divadlo je zhrnutím doby, je jej stručnou kronikou“. Svoje dejiny píše aj Slovenské národné divadlo už od roku 1920 dodnes.

■ **Ďakujem za rozhovor.**

Autorka je novinárka
Foto Matúš Zajac

jej budovateľov, jej prívrženci aj zarytí odporcovia a umelci. Bol medzi nimi aj Ladislav Chudík, ktorý, ako povedal, bol počas svojho hereckého pôsobenia pri otvorení už tretieho divadelného stánku v Bratislave, ale napriek tomu ho práve tieto okamihy naplnili veľkou radosťou a dojatím.

Prvý večer, 14. apríl, patrilo slovenským operným hviezdám a dvom hostkám z Prahy: Gabriele Beňačkovej a Eve Urbanovej. V nedeľu 15. apríla prežila svoj krst aj sála činohry, predstavením *Tančiareň*.

Do týždňa po tejto oficiálnej a slávnostnej udalosti SND doslova vychrílo nové predstavenia a uviedlo hneď tri premiéry. Ešte predtým sa herci dôstojne rozlúčili s budovou Divadla Pavla Országha Hviezdoslava na Laurinskej ulici, kde sídlila Činohra SND od roku 1955 a s Malou scénou na Dostojevského rade. Nezabudli pritom uložiť do škatúľ genia loci týchto miest, aby ho pred premiérami v novej budove symbolicky vypustili. Začínalo sa baletom 20. apríla, tanečným divadlom od nového šéfa baletu Mária Radačovského: *Warhol*, 21. apríla uviedli v Štúdiu hru Viliama Klimáčka *Kto sa bojí Beatles* a 22. apríla v činohrenej sále Čapkovu

Hľadá sa Peter Bilý (?)

Hľadanie domova všade, kde som mal byť doma, no nebol som, i tam, kde som vôbec nebol; kde boli všetci moji, ale ja som ich nikdy nebol, a pri tých, ktorých som chcel byť, avšak nevyšlo to – Peter Bilý: Don Giovanni.

Zahraničný dopisovateľ do slovenskej literatúry Peter Bilý (od roku 2001 Španielsko, pred tým Taliansko) má na slovenskom knižnom trhu ďalšiu novinku. Je ňou publikácia *Don Giovanni*, z vydavateľstva Slovenský spisovateľ. Predchádzajúce dva tituly (*Démon svätosti*, 2004 a *Vzbura anjelov*, 2005, obe taktiež vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ) boli pre tohto mladého autora významnými a u čitateľov nimi zaznamenal značný úspech. Ako obstojí s novinkou?

V knihe *Don Giovanni* rieši hlavný hrdina, ako jeden zo základných problémov, otázku kňazského celibátu a vzťahu k opačnému pohlaviu, čo u Petra Bilého nie je žiadnou novinkou. V budúcnosti by však už mal autor tematicky vstúpiť do iných vôd. Námet kňaz kontra sex je, podľa môjho názoru, touto knihou vyčerpaný (nie prekročený).

On, osvetlený iba nočnou lampou, ona nahá; on chce vyrozprávať svoj príbeh. Jeho meno je symbolické – Ján Kasanovský, čo zjavne v istom zmysle korešponduje i s titulom publikácie.

Prvá, najkratšia kapitola knihy, významne nazvaná *Nox et solitudo*, je práve o tomto nočnom momente. Je napísaná v ich forme, ďalej sa však formy jednotlivých dieloch začínajú meniť. Rozdelením kapitol i pomocou rôznych druhov rozprávania sa autor zrejme snažil dosiahnuť väčší spád textu, zabrániť prípadnej fádnosti (to ani nie je potrebné), nápad tohto obmieňania však nie je zlý. Navyše rôzne druhy rozprávania sú od seba i vizuálne rozlíšené, štýlom použitého písma.

Obálka knihy však už také šťastie na vkusný návrh nemala. Nasleduje časť, kde sa autor popri opise súčasnosti vo veľkej miere venuje retrospektíve do detstva hlavnej postavy, čím sa snaží vysvetliť jeho pôvod (rodičia – vysokoškolský učiteľ a lekárka, obaja v neoficiálnej podzemnej cirkvi) a pohnútky k nie úplne odhodlanému rozhodnutiu vstúpiť do kňazského seminára. Prekvapujúce sú jeho detské zážitky zo spovedí, kde kňaz, podľa viac ako výrazných náznakov autora, tají svoj problém s celibátom až do tej miery, že tým obťažuje malé deti. To ale nie je jediné, čo zaujme svojím drsnejším charakterom.

Prijímací pohovor do seminára, kde mladý adept prednáša poéziu z vlastnej autorskej dielne, pôsobí viac ako bizarne. Napriek snahe autora básne sú verše plné otrepáných fráz a gýčov (snáď to Peter Bilý ani nemyslel vážne), avšak po poslednom "kričiacom tichu" ho kňazi – poslucháči odmenia búrlivým aplauzom. Opovrzenie celým kňazským seminárom a väčšiny svojich "bratov" na seba nenechá dlho čakať.

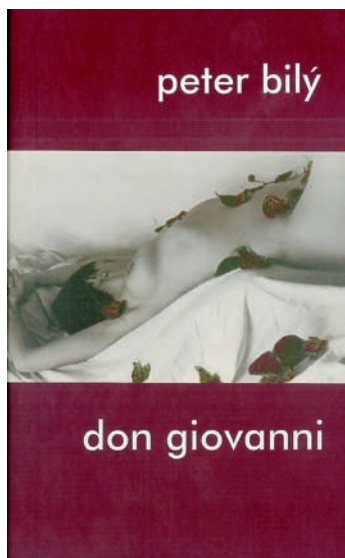
Poetiky je v najnovšom texte Petra Bilého všeobecne veľmi málo, čo sa v predchádzajúcich knihách nestávalo. Občasné popustenie básnickej uzdy by príbehu iste neuškodilo. Metafory sú zriedkavé a viac zo sveta praktického, ako z fantázie poeta.

Až začiatok druhej polovice knihy *Don Giovanni* má bližšie k môjmu očakávaniu. To už je Ján Kasanovský v Taliansku na štúdiách a neskôr v praxi ako kňaz. Jazyk je plynulejší, jemnejší, príbeh postupne nadobúda konkrétny tvar a celistvosť. Jednak je to veľkosťou kapitoly – najdlhší diel nazvaný *Víno* kňazov práve približne v polovici knihy dominuje, a domnievam sa tiež, že čitateľ sa už od autora dozvedel o predchádzajúcom živote hlavnej postavy pravdepodobne všetko, čo Peter Bilý považoval za nutné. Fragmenty vo forme ohliadnutia sa do minulosti či zasnených myšlienok sú už iba občasným spestrením. Nebadať tu teda deštruktívny vplyv na konzistenciu textu ako v prvej polovici knihy. Prekvapivý, možno trochu násilne pôsobiaci, je záver knihy, kde sa iba na formáte jednej strany stretáva Ján Kasanovský s Petrom

Bilým, opäť symbolicky, na púti do Santiaga de Compostela. Je to forma vnútorného dialógu dvoch strán tej istej mince? Stretáva sa hlavná postava sama so sebou? S nahliadnutím na predchádzajúce texty Petra Bilého je najbližšou odpoveďou odpoveď kladná.

A ostatné, hlavným hrdinom počnúc a sporným úspechom knihy *Don Giovanni* končiac, zostáva nevyriešené. ■

Autor je publicista
Foto archív

R.U.R. Do konca sezóny bude ešte niekoľko premiér: Verdiho *Trubadúr*, *Partybreakers* Petra Pavlaca, hra Táne Kusej *S mamou* (ktorou zároveň oslaví svoje životné jubileum Mária Kráľovičová) a *Svetáci*, inšpirovaní rovnomeným českým filmom. V rámci projektu *Rodičia* a deti uvedie divadlo balet *Popolvár* z autorskej dielne trojice Anton Popovič – Ľubomír Feldek – Ján Ďurovčík.

Hrať sa bude naďalej aj v historickej budove na Hviezdoslavovom námestí, niektoré operné a baletné predstavenia a štyri činoherné tituly. Aj tu bola 27. a 28. apríla premiéra. Súbor naštudoval operu Richarda Straussa *Ariadna na Naxe*.

Členovia Slovenského národného divadla sa v nových podmienkach naplno pustili do práce. Ako povedala generálna riaditeľka Silvia Hroncová, do konca sezóny to bude tak trochu skúšobná prevádzka, aby sa vychytali všetky prípadné technické problémy, aby sa všetky zložky zžili s novým prostredím. A my diváci? Môj osobný poznatok: hoci sme ešte pred pár týždňami v novostavbe prekračovali káble, sem tam bolo počuť

Slovensko nie je len Bratislava

Šiesteho decembra minulého roku bola v Banskej Bystrici otvorená prvá časť najväčšieho multifunkčného nákupno-zábavného centra v stredoslovenskom regióne.

Európa Shopping Center poskytlo tridsaťdva tisíc štvorcových metrov obchodnej plochy na troch poschodiach a viac ako tisíc parkovacích plôch. Centrum, ktoré v každom ohľade môže konkurovať nielen bratislavským nákupným centrá, ale i centrá u západných susedov, prichýlilo viac ako stodesať obchodných prevádzok, päť bankových pobočiek, kaviarne, reštaurácie a zariadenia rýchleho občerstvenia.

Aj v Košičiach sa stavajú nákupno-zabavné centrá. Na fotografii OC Optima

Začiatkom mája tohoto roku bolo centrum definitívne dokončené otvorením nového multikina so šiestimi sálami a celkovou kapacitou 1127 miest. Toto multikino so špičkovým zvukovým systémom, s možnosťou digitálnej projekcie a internetovým systémom predpredaja, je tretím najväčším multikinom na Slovensku a konkuruje bratislavským multikinám v obchodných centrách Aupark a Polus. Niektoré sály sú prispôbené na kongresové využitie s tlmočnickými kabinami. Hneď prvý týždeň fungovania multikina našlo cestu do jeho sál viac ako sedem tisíc návštevníkov. Relaxačno-zábavný charakter centra dopĺňa aj jedno z najmodernejších fitness centier Európa Fitness Club.

Základný kameň stavby bol v máji 2005 položený slovenskou investičnou spoločnosťou VAV Invest a tá je materskou spoločnosťou investorsko-developerskej spoločnosti Európa SC. Po devätnástich mesiacoch výstavby bola otvorená obchodná časť a presne po dvoch rokoch od polozenia základného kame-

ňa bolo celé centrum dokončené. Celkové náklady na výstavbu centra sa pohybovali na úrovni 2,4 miliardy slovenských korún. Podľa neoficiálnych informácií sa celkový investičný náklad počas stavby zvýšil oproti pôvodným predpokladom o viac ako 30%. Stavbu financovala finančná skupina BAWAG, Istrobanka a centrum prevádzkuje česká spoločnosť Euro Mall Centre Management.

Pozoruhodná na celom projekte je tá skutočnosť, že len po šiestich mesiacoch prevádzky obchodných priestoroch a v deň otvorenia multikina realitná divízia holandskej investičnej skupiny ING odkúpila celé centrum od investorov ako svoju prvú finančnú akvizíciu na Slovensku.

Dokončením multifunkčného centra sa stavebná aktivita v tejto oblasti nekončí. Súbežne s obchodným centrom sa stavia administratívno-kongresový komplex Európa Business Center. Komplex bude predstavovať osemdesiatštyri metrov vysoká budova, ktorá bude mať po dokončení dvadsaťdva poschodí

administratívnych priestorov. Oba komplexy budú vzájomne prepojené.

Výsledky banskobystrickej investičnej aktivity v plnej miere podporujú tvrdenie, že Slovensko nie je len Bratislava. Banská Bystrica získala nové moderné dominanty a v krátkom čase si jej obyvatelia určite obľúbia svoju „Európu“ v srdci Slovenska. ■

Autor je publicista a ekonóm
Foto Radovan Čaplovič

OC Optima v Košičiach oslávilo v máji 5 rokov

buchot či vrtanie, okolo divadla bol nepriehľadný železný plot a priestory sa zdali byť chladné, prvý dojem pri vstupe na prvé činoherné predstavenie bol úplne iný. Bol krásny jarný podvečer a vítala nás slnkom zaliata fasáda, fontána a promenáda aj vstupné priestory plné ľudí. Možno si budeme chvíľu zvykať na iný uhol pohľadu na javisko, iný kontakt s hercami, na iné šírenie zvuku. Ale ak sa naozaj bude na čo pozeráť, určite si zvykneme.

Pri tejto výnimočnej príležitosti, veď ako povedal nový riaditeľ baletu SND Mário Radačovský – kolkokrát za život má človek príležitosť byť pri otvorení novej budovy svojho Národného divadla – sme požiadali o rozhovor aj generálnu riaditeľku SND Silviu Hroncovú.

• mš
Foto Alena Klenková

Z histórie a súčasnosti Klubu slovenskej kultúry v Prahe

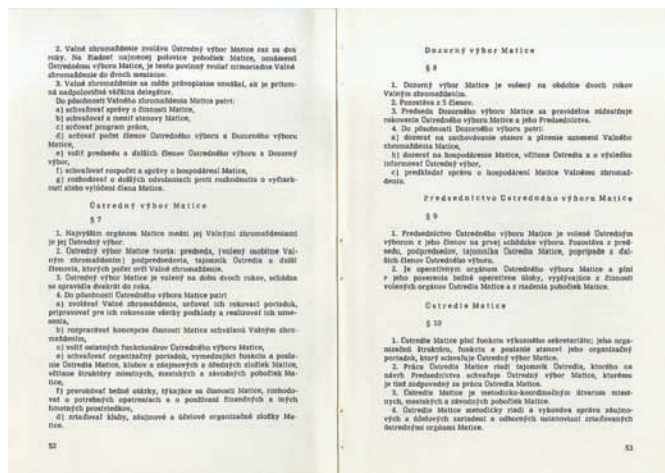
(5. časť)

Ďalšie pokračovanie textu o histórii vzniku a vývoja Klubu slovenskej kultúry z pera predsedníčky KSK, historičky Heleny Noskovej, pri príležitosti tohtoročného tridsiateho výročia vzniku KSK.

III. etapa Miestny odbor Matice slovenskej v Prahe

Na politickej scéne sa odohrávala príprava federalizácie Česko-slovenska. V prostredí časti pražských Slovákov sa objavila myšlienka smerujúca k založeniu nového Miestneho odboru Matice slovenskej v Prahe. Okrem šírenia kultúry a vzdelanosti v materinskom jazyku mal mať aj praktický priaznivý dopad – vytvorenie platených miest pre Slovákov v Prahe. Bolo možné počítať so založením pobočiek MOMS v ďalších mestách s vyšším percentom slovenského obyvateľstva. Takýto odbor v danom období mohol sledovať aj určité politické ciele v rámci nastupujúcej tzv. normalizácie, ktoré mohli časť Slovákov zviditeľniť v priaznivom svetle a dať tak priechod obľúbenému slovenskému klientelizmu. Sieť spoločenských organizácií sa mala znovu zapojiť do štruktúr monopolnej moci KSČ a spoločenské organizácie, ktoré chceli zachovať svoju činnosť, boli zasa ovládané komunistickým aparátom. Priame ovládanie mali zaistiť komunistickí funkcionári, pôsobiaci v týchto organizáciách. Ich

povinnosťou bolo plniť úlohy strany a podľa nich riadiť činnosť spolku alebo organizácie. V rámci týchto príprav sa mal Slovenský akademický klub zmeniť na Matičný akademický klub a stať sa tak predpolím MOMS. S tým však väčšina členov SAK-u nesúhlasila, pretože klub zakladala s iným cieľom – predovšetkým chcela dať priechod slobodnému stretávaniu sa študentov rôznych fakúlt UK a vysokých škôl, realizácii vlastných programov, bez tlaku politickej moci a politických aspirácií. Niektorí členovia po okupácii odišli do emigrácie, ďalší sa venovali štúdiu a po jeho dokončení sa venovali iba odbornej práci. Miestny odbor MS v Prahe bol založený 11. februára 1969 na Valnom zhromaždení v Kultúrnom dome dopravných podnikov v Prahe za prítomnosti asi sedemsto osôb. Vo svojom programe si kládol podobné ciele, aké mala predtým Československá spoločnosť: udržiavať a posilňovať česko-slovenskú vzájomnosť, približovať slovenskú kultúru českému prostrediu a Slovákom v Čechách, starať sa o vzdelávanie slovenských detí v materinskom jazyku, propagovať slovenské knihy a tlač. Navyše hodlal rozširovať členskú základňu, budovať MOMS v ČSFR a spolupracovať s krajanmi. Sociálne problémy a nerovnosti v tom čase neexistovali, a tak sa nemohli objaviť ani v predkladanom programe MOMS. Nechcel vytvoriť v Prahe analogickú štruktúru MOMS bežnú v cudzine. V českom priestore chcel „na najširšej základni rozvíjať spoluprácu s kultúrno-spoločenskými inštitúciami a orgánmi s obdobnou obsahovou náplňou v ČSR. Snažili sme sa svojim skromným podielom prispieť i k prehĺbeniu spolupráce týchto organizácií a orgánov na Slovensku a v ČSR v súvislosti s rozvojom našej činnosti. Pritom sme vychádzali z toho, že je to cesta vzájomného zblížovania v intenciách štátnej politiky, pomáhajúca konsolidácii v oblasti nášho kultúrno-spoločenského života.“ Do akej miery odzrkadľoval dianie v slovenských orgánoch na Slovensku, môžeme dnes charakterizovať len prostredníctvom ústne poda-

Mirotón oslávil siedme narodeniny

Pražský galerista Miroslav Smolák, rodák z východného Slovenska, názorne dokazuje, že šport a umenie idú pekne dohromady. Začiatkom júna zorganizoval na pražskom Strahove u 7. ročníka akcie, ktorú čoraz viac ľudí pozná pod názvom „Mirotón – behom za umením“. Mierne kopcovitá trať okolo Petřínskej rozľadne meria necelých 3,5 kilometrov, ale podobne ako na olympiádach aj tu platí, že nie je ani také dôležité zvíťaziť, ako zúčastniť sa. Športovci dostávajú namiesto medailí originálne maľby českých i zahraničných maliarov a časť štartovného putuje vždy na dobročinné účely, tentoraz v prospech novej nadácie Trebbia. Po športovom zápojení nasleduje spoločenská časť, kde majú účastníci možnosť vyďochať sa a posediť v kruhu priateľov galérie Miro. O štartový výstrel 7. ročníka Mirotónu sa postarala herečka Chantal Poullain, všetkých v cieľi potom vítala živá hudba a úprimný potlesk prítomných, ktorí takto ocenili obetavé výkony uprostred mimoriadne horúceho dňa.

• fk

Foto Jozef Gárik

nej histórie a pocitov ľudí, ktorí sa práce v MOMS účastnili alebo neúčastnili.

Väčšina členov Slovenského akademického klubu nesúhlasila s nastúpenou cestou tzv. konsolidácie, pretože bola synonymom tzv. normalizácie. SAK vyvíjal samostatnú činnosť do novembra 1969, hoci sa mediálnou cestou v júli 1969 zmenilo jeho vedenie v prospech študentov – funkcionárov KSČ z fakúlt UK, budúcich funkcionárov Akademického klubu MOMS. Nové vedenie rokovalo o pripojení k budúcemu MOMS bez vedomia väčšiny členov SAK-u, ktorí v novembri 1969 na protest prestali byť členmi. V roku 1970 vznikol zo študentov a absolventov, členov MOMS

v Prahe Akademický klub MOMS, deklarujúci svoju spoluprácu nielen s MOMS, ale aj s novo založeným Socialistickým zväzom mládeže. Tým definitívne zanikol Slovenský akademický klub vysokoškolákov, ktorý sa chcel účastniť demokratických premien spoločnosti a v novej politickej situácii nechcel pracovať. Navyše jeho bývalé vedenie v prípade odporu malo byť vystavené tlaku tzv. normalizačných orgánov. V procese tzv. normalizácie ho vystriedal Akademický klub MOMS, nenadväzujúci v pôvodnej deklarácii na činnosť SAK-u, nezmienil sa o jeho existencii, hoci zdedil jeho vedenie mediálne deklarované v júli 1969, ale proklamoval vlastné ciele, zviazané s tzv. normalizačnými procesmi. „Súčasne chce klub pôsobiť na svojich členov, aby sa aktívne podieľali na práci jednotnej mládežníckej organizácie Socialistického zväzu mládeže... Celé vedenie klubu bolo vytvorené z členov SZM. Výbor odboru a vedenie Akademického klubu prerokovali formy spolupráce a aktívnu účasť AK v činnosti SZM so zástupcami vrcholných orgánov Ústredného výboru Socialistického zväzu mládeže...

Ďalej sa uvádza, že výbor MOMS sa venoval predovšetkým zabezpečovaniu kultúrno-politických akcií. Zvláštne podakovanie patrilo čestnému predsedníctvu. V danom čase v ňom boli P. Colotka, J. Lenárt, J. Pudlák a ďalší stranícki funkcionári za usmernenie politickej angažovanosti. Už vtedy bolo vo výhlade zriadenie Domu slovenskej kultúry v Prahe.

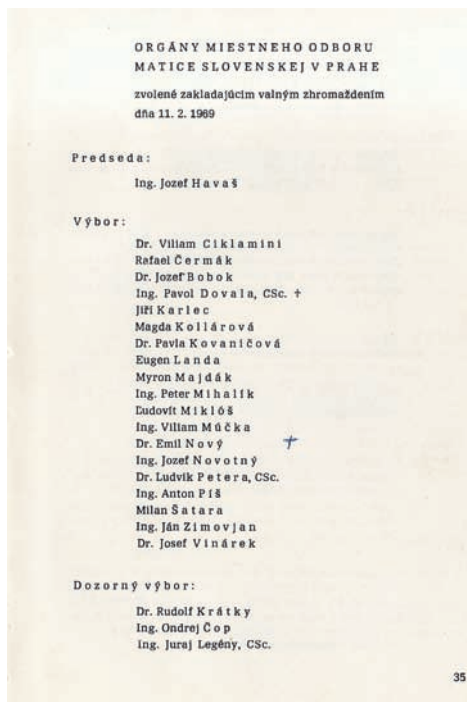
Od roku 1971 sa počítalo s legalizáciou MOMS v českej časti republiky ako samostatnej dobrovoľnej, kultúrnej a spoločenskej organizácie s pôsobnosťou len na území Českej socialistickej republiky, keďže nový zákon o Matici slovenskej registráciu MOMS neumožnil. Okrem Prahy sa uvažovalo o zriadení MOMS v Ostrave a v Karvinej.

Predpokladalo sa, že MS v ČR bude mať vlastné vrcholné volebné orgány, vlastné Ústredie s tajomníkom, to bude poskytovať koordinačnú pomoc odbočkám MS v ČSR a po registrácii bude MS v ČSR začlenená do Národného frontu. Keď v apríli 1971 prešla Matica slovenská pod priame riadenie Ministerstva kultúry SR, zmenili sa aj možnosti legalizácie Matice slovenskej v ČSR. Navrhované stanovy kopírujúce – ako bolo zvykom – stranícke orgány, vrátane Ústredného výboru a jeho tajomníka, boli nerealizovateľné. Ani v rámci tzv. normalizačného procesu nebolo možné vybudovať takú zložitú organizáciu spadajúcu pod Národnú frontu.

MOMS v Prahe sa ocitol v zložitej situácii. Jeho členovia (1 100 členov) začali pracovať, nemali však organizáciu, spolok, ktorý by ich mohol združovať. Zakladajúci funkcionári hľadali cesty, ako poskytnúť členom legalizáciu pre kultúrnu, osvetovú, vzdelávaciu a športovú činnosť i pestovanie záľub so vzťahom ku Slovensku. Bola to výzva, keďže v Prahe v rokoch 1969 – 1989 žilo okolo dvadsaťštyritisíc Slovákov. Politické ambície ustúpili do úzadia, pretože boli nerealizovateľné a navyše pod tlakom tzv. normalizácie o ne nebol záujem. Činnosť MOMS sa zachovávala prostredníctvom programov v Mestskej knižnici, Národnej knižnici, Slovenskej knižnici, Pražského kultúrneho strediska, Národnej galérie, Zväzu československých spisovateľov, Pamätníku národného písomníctva a ďalších inštitúcií v SR; a hlavne prostredníctvom osobností kultúrneho a vedeckého života, ktoré programy vytvárali.

Pokračovanie v budúcom čísle.

*Autorka je historička
Foto archív KSK*

Klub Salut pozdravuje Slovákov a Čechov

Uplynul približne rok odvtedy, čo majiteľ pražského hotela Absolut Juraj Málík, rodák zo Žiliny, spolu s priateľmi vdýchol život myšlienke česko-slovenského klubu, ktorý pomenoval Salut. Na nedávnom júnovom večierku jeho členov sa zišli mnohí dobrí ľudia bez rozdielu národnosti, ktorí tentoraz ochutnávali znamenité francúzske víno a ešte znamenitejšie syry, hrali pétanque a konzumovali grilované dobroty prvotriednej úrovne. Nechýbal medzi nimi ani populárny spevák Peter Nagy, rodák z Prešova. Pre Listy uviedol, že klubová myšlienka sa mu nanajvýš pozdáva a že keď mu koncertné povinnosti dovoľia, prichádza vždy. V podobnom zmysle sa vyslovila i herečka Iveta Blanarovičová, rodáčka z Bojníc, kým čestná predsedníčka klubu Salut – Nitranka Daniela Šinkorová – musela tentoraz pôžitok z lahôdok ožlieť, keďže v ten večer pracovala. Podrobnosti o podmienkach členstva nájdete na internetovej adrese www.absoluthotel.cz.

• jg

Foto hotel Absolut

Putovanie za spomienkami

Absolut WARHOLA

Dokumentárny film režiséra poľského pôvodu Stanislawa Muchu už svojím názvom - *Absolut Warhola* - navodzuje spracovanie témy, ktorá má stáť v popredí režisérovho záujmu. Je to predovšetkým snaha ozrejmiť pre mnohých doteraz nepoznané prostredie, odkiaľ pochádzajú rodičia Andyho Warhola. Emigrovali totiž do Spojených štátov amerických z malej rusínskej dedinky Miková v blízkosti poľských hraníc.

Film nepopisuje Warholovu tvorbu, ale je sociologickou štúdiou do života ľudí, ktorí mali ešte počas života najvýznamnejšieho predstaviteľa pop-artu aspoň sprostredkovanú skúsenosť s dobovými názormi na jeho život. Podstatu dokumentárnej výpovede tvoria najmä časom premenené spomienky na jeho rodičov, listy z Ameriky, či predstavy protagonistov o Warholovom živote. Veľa však o ňom nevedia.

Nájdenie ešte žijúcich príbuzných odhaľuje život v zabudnutej východoslovenskej dedinke a s nimi ich obmedzený pohľad na svet. Niektoré z týchto životných názorov sú úsmevné, mnohé z nich však zarážajú a zrkadlom im je práve jednoduchosť každodenného života bez možnosti či snahy na ňom niečo zmeniť.

Dokument v sebe kumuluje prvky sociologického či dobového charakteru, ovplyvňujúce jeho smerovanie. Rovnomerné striedanie výpovedí členov rodiny Zavackých, z ktorej pochádza Andyho matka Júlia a rodiny Andyho otca sú popretkávané obrazmi z Warholovej originálnej tvorby, nachádzajúcej sa v Múzeu moderného umenia Andyho Warhola v neďalekých Medzilaborciach.

Tvorcovia prichádzajú na východné Slovensko s určitými predstavami. Podľa teórie dokumentárneho filmu by mal nimi zaznamenané predstavy zákonite zdieľať aj divák, ktorému je finálna predstava v konečnom dôsledku určená. Slovo dokumentárny v sebe ukrýva zozbieraný a spracovaný materiál, podložený skutočnými faktami. Tento predpoklad potvrdzujú vopred nepripravené a nezinscenované výpovede protagonistov. Od toho sa odvíja aj miera autenticity dokumentu, vždy závislá od subjektívneho vnímania autora a jeho schopnosti porozumieť problému, určeného na spracovanie. Zrozumiteľnosť je rovnako dôležitá ako uchopenie situácií prostriedkami filmu, a práve v tomto dokumente pôsobí striedanie ročných období nakrúcania filmu a ich nepravidelné zaradenie do narácie trochu zmätene. Po vizuálnej stránke je naopak priestor ponechaný k precíteniu situácií a spolu s vyjadreniami protagonistov pôsobí vyvážené. Sú to predovšetkým statické zábery na tichú a zabudnutú krajinu. Tie dopovedia to, na čo netreba slová.

Konvencie užívané v realite umožňujú v rámci dokumentárneho filmu vnímať a akceptovať veci, ktoré pri hranom filme akceptujeme menej. Najdôležitejšia je diváková dôvera, že tvorcovia skutočne na danom mieste boli a videli realitu aspoň tak, ako je divákovi sprostredkovaná. Pri dokumentárnom filme *Absolut Warhola* je autenticita podložená vstupom režiséra do filmového priestoru tým, že sám komunikuje s náhodnými ľuďmi. Svojím protagonistom kladie rovnocenné otázky, a spolu s ním sledujeme širokú variabilitu odpovedí kurátora múzea, vzdialených členov jeho rodiny i náhodných okoloidúcich.

Film *Absolut Warhola* sa snaží ozrejmiť postavu Andyho Warhola cez prostredie, kde sa nenarodil a nevyrastal, avšak i napriek tomu malo odhaliť alebo naznačiť korene a kultúrne zvyklosti jeho rodičov. Z filmu sa dozvedáme, že rodina Warholovcov nie je ani tak slovenská, ako rusínska, a že ani tety ani bratrance slávneho umelca nemajú skoro žiadnu predstavu o jeho živote a tvorbe. Dokladajú to spomienky sesternice, hovoriacej s úsmevom na tvári, ako nosila topánky navrhnuté samotným „Andrejom“, a po obnosení ich vyhodila, tak ako aj jeho vlastnoručne podpísané obrazy.

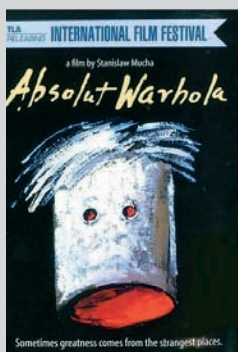
A tak sa mení divákov prvotný záujem dozvedieť sa o samotnom Andy Warholovi viac, než je možné z bežne dostupných zdrojov. Tento záujem sčasti nahrádza odhalenie vystupujúcich postáv, či pôsobenie a úloha Múzea moderného umenia Andyho Warhola. Režisér Stanislav Mucha svojím dokumentom predstavil žijúcich členov rodiny Warholovcov a Zavackých a zároveň odhalil pôsobenie múzea v Medzilaborciach a originálne exponáty, ktorými disponuje. Film získal ešte v roku svojho vzniku niekoľko ocenení, medzi inými cenu Don Quijote Award a cenu za najlepšiu kameru na Festivale dokumentárnych filmov v Lipsku. ■

Autorka je filmová recenzentka

Foto archív

Absolut Warhola, 2001, GER.

Námet, scenár, réžia: Stanislav Mucha,
Kamera: Susanne Schüle

Historik Dušan Kováč navštívil Prahu

Významný slovenský historik na pôde FF UK a Slovenského inštitútu.

Popredný historik PhDr. Dušan Kováč, DrSc. je známy napríklad prístupnou syntézou slovenských dejín Dejiny Slovenska, ktorá vyšla i v češtine v nakladateľstve Lidových novin. Počas svojho pražského pobytu mal niekoľko prednášok. Prvá sa odohrala na pôde Filozofickej fakulty Karlovej univerzity v rámci projektu Centrum stredoevropského vzdelávania a jej téma znela: „SLOVENSKO v ČESKOSLOVENSKU 1918 – 1939“. Cieľom tohto nového projektu je prinášať pražským študentom kvalitných odborníkov na problematiku stredoeurópskej oblasti. Samozrejme kvôli obmedzenému časovému rozsahu prednášky nebolo možné postihnúť tému prednášky v celej svojej komplexnosti. Avšak po výklade sa rozvinula zaujímavá diskusia, poukazujúca na to, ktoré otázky sú dnes páľčivejšie ako iné. Predovšetkým sa diskutovalo o kontroverznom pojme slovenskej elity. To však nie je otázka iba jedného obdobia slovenských dejín. Neskôr sa nálada natoľko uvoľnila, že doktor Kováč sa nezdráhal prispieť aj dobovým vtipom, ilustrujúcim vzťahy komunistov k večnému rozporu slovenských katolíkov a luteránov. *Hádajú sa dvaja súdruhovia na stranej schôdzi, už je pokročilá hodina a sú trochu podgurážení a jeden hovorí druhému: „Počúvaj, ale my katolíci sme aj tak lepší komunisti!“ „A to prečo?“ pýta sa prvý. „Nuž, preto, že my naozaj veríme, zatiaľ čo vy luteráni iba morfondirujete!“*

Doktorovi Kováčovi nedávno vyšla vo vydavateľstve PT Alberta Marenčina nová kniha Bratislava 1938 – 1945 – hlavné mesto nového štátu. 29. mája túto knihu prezentoval v Slovenskom

Popredný slovenský historik Dušan Kováč

...s moderátorom diskusie Mgr. Robertom Pejšom

inštitúte. I tu, tak ako na predchádzajúcej prednáške v priestoroch FF UK, moderoval Mgr. Robert Pejša. Prezentácia bola taktiež spojená s prednáškou a následnou diskusiou. Kniha je rozdelená do prehľadných dielov, z ktorých každý mapuje určitý pohľad na Bratislavu tohto obdobia. Ako poznamenal autor, o každej z týchto častí by mohla vzniknúť samostatná monografia. Počas diskusie sa ako najdôležitejší problém javila otázka autenticity prameňov či akási otázka dôveryhodnosti historika. Medzi prítomnými bolo množstvo pamätníkov, ktorí slovenský štát zažili "na vlastnej koži" a niektorí z nich mali pocit, že doktor Kováč vo svojej knihe nezohľadnil všetko. Historik priznal, že spomienky očitých svedkov patria k najproblematickejšim prameňom, s ktorými sa historici vo svojej práci stretávajú. Diskusia sa postupne rozšírila na otázku Bratislavy všeobecne a Dušan Kováč prispel zaujímavosťou, že vývin, aký v posledných rokoch či desaťročiach podstupuje Bratislava, nemá v Európe obdoby a dal by sa pravdepodobne prirovnať k niektorým ázijským štátom. Zostáva otázne, či je toto pre Bratislavu kompliment alebo naopak. ■

Autorka je študentka slovakistiky na FF UK v Prahe
Foto Ján Chovanec

Európsky preukaz poistenca od mája zadarmo

Ministerstvo zdravotníctva od 1. mája zrušilo poplatok za vydanie Európskeho preukazu zdravotného poistenia. Preukaz vydáva zdravotná poisťovňa do 30 dní odo dňa podania žiadosti a platí päť rokov.

Nespoplatňovanie vydania preukazu docielilo ministerstvo stanovením výšky poplatku na 0 Sk, podobne, ako to bolo s poplatkami za návštevu lekára a za hospitalizáciu.

Európsky preukaz zdravotného poistenia by si mal vybať každý poistenec, ktorý plánuje krátkodobé cesty do členských štátov Európskej únie, a to vrátane dovolení, služobných ciest, brigád, stáží či študijných pobytov.

Na vydanie preukazu treba podať žiadosť v pobočke zdravotnej poisťovne alebo ju poslať poštou. Preukaz sa vydáva do 30 dní odo dňa podania žiadosti a platí päť rokov.

Právo na potrebnú zdravotnú starostlivosť má na základe európskeho preukazu v členských štátoch únie každý slovenský poistenec.

Okrem členských štátov únie sa to týka aj Nórska, Islandu, Lichtenštajnska a Švajčiarska, ktoré sú súčasťou Európskeho hospodárskeho priestoru.

Potrebná zdravotná starostlivosť je taká, ktorú vyžaduje aktuálny zdravotný stav pacienta a nemožno jej poskytnutie odložiť do návratu poistenca domov.

Šesťdesiat rokov slovenskej evanjelickej cirkvi v Prahe

Duchovné hody pre všetkých ľudí dobrej vôle

Evanjelická cirkev augsburského vyznania v Prahe je už tradičnou súčasťou života Slovákov v Prahe. Za účasti početných hostí zo zahraničia si začiatkom júna pripomenula 60. výročie svojej existencie. Ústredným miestom osláv bol *prekrásny stredoveký kostol sv. Michala v ulici V Jirchářích*, kde sa pri tejto príležitosti konala sviatočná bohoslužba a v jej predvečer organový koncert.

Je šesťdesiat rokov veľa či málo? V živote cirkvi, ktorá sa odvoláva na tradície reformátora Martina Luthera, veľkej osobnosti 16. storočia, iste len krátky časový záblesk. Zato v živote jedincov, čo sa k nej hlásia, bezpochyby dlhá doba, rovnajúca sa takmer dĺžke jedného ľudského života. A také niečo už stojí za bilancovanie i za chvíľu tichého, úprimného rozjímania.

História a súčasnosť

Keď boli po 2. svetovej vojne z Čiech a Moravy vysídlení Nemci, v hlavnom meste sa uvoľnili dva luteránske kostoly. Prvý, blízko Staromestského námestia získala Českobratská cirkev, druhý zostal predbežne prázdny. „Keďže v Prahe žilo silné slovenské evanjelické spoločenstvo a vtedajší podpredseda vlády dr. Ján Ursíny bol sám evanjelikom, osobne sa pričínil o to, aby opustený chrám sv. Michala získali do užívania Slováci“ – takto opisuje povojnové začiatky zboru dnešný farár ECAV, bratislavský rodák Dušan Tillinger.

Počas existencie federálneho štátu bol pražský evanjelický zbor súčasťou Slovenskej evanjelickej cirkvi a spadal pod bratislavský seniorát. Toto riešenie však prestalo vyhovovať, len čo sa Československo rozdelilo. Preto zainteresovaní

veriaci urobili dôležitý organizačný krok a v roku 1993 si dali zaregistrovať Evanjelickú cirkev augsburského vyznania v Českej republike. Do jej rámca spadá dnes okrem slovenského aj americký luteránsky zbor a ďalší evanjelický zbor v Plzni. V Brne vznikla zatiaľ kazateľská stanica.

Slovenský evanjelický farár z Kanady Dušan Tóth (druhý zľava) s veľvyslancom SR v ČR J.E. Ladislavom Ballekom

Neokrúhle výročie Milana Hodžu

27. júna uplynie šesťdesiat tri rokov od smrti popredného slovenského politika, štátnika, národohospodára, publicistu a v neposlednom rade prvého slovenského predsedu vlády Československa, Milana Hodžu. Narodil sa 1. februára 1878 v Sučanoch a zomrel 27. júna 1944 v americkom meste Clearwater.

„Súčinnosť Slovákov, Srbov a Rumunov v Uhorsku... reprezentovala jediný skutočne demokratický prejav...“ – konštatoval Hodža ako zástanca federalizácie Rakúsko – Uhorska. O Malej dohode uviedol, že „bola jedinou šťastnou, pretože bola historicky zavŕšenou formou povojnovej kooperácie v strednej Európe“. Zaoberal sa tiež zmyslom slovanskej politiky, charakterizoval ju tak, že u stredoeurópskych Slovanov národná myšlienka vyjadrovala zároveň zápas o ľudskú dôstojnosť. Slovanom priznával organizačnú úlohu v medzinárodnej spolupráci. Pripomenul, že „slovanská civilizácia pramenila a orientovala sa na také ideály, ako sú humanitná demokracia, sloboda jednotlivca a národa a sloboda myslenia a vyznania.“ Nabádal: „Nebojme sa ťažkostí v slovanskej spolupráci.“

To, čo sa v novinárskej skratke dá vystihnúť v niekoľkých riadkoch, však v skutočnosti bolo dielom desiatok a stoviek ľudí. Tým všetkým, známym aj menej známym, sa v slávnostnom príhovore pri oslavách šesťdesiatročného jubilea poďakoval zborový dozorca Miloslav Hroboň, inak známy pražský lekár.

Milou chvíľou v rámci osláv bol aj krst knihy Pavla Haluku, v ktorej je podrobne zachytená šesťdesiatročná cesta slovenských evanjelikov v hlavnom meste ČR. Rozsiahlym záberom a erudovaným textom, z ktorého priam srší zápal nadšeného autora – laického historika, je táto pamätnica žriedlom poznania i duchovnej inšpirácie pre budúcnosť.

Súdržnosť a viera

Podľa sčítania ľudu z roku 2001 sa k evanjelickej cirkvi v ČR prihlásilo 2441 Slovákov. Farár D. Tillinger však odhaduje, že tých, čo túto kolónku nevyplnili, môže byť niekoľkokrát viac. Sám slúži slovenské bohoslužby dvakrát do týždňa – vo štvrtok večerné a v nedeľu doobedňajšie.

Tvrdí, že evanjelici držia pohromade a keď sa bohoslužby skončia, je celkom normálne, že sa stretnú ešte neformálne v zborovej miestnosti či v záhrade vedľa kostola – „aby sa nemuseli tak rýchlo rozísť“, vysvetľuje farár. Bežné je, že jedna či dve rodiny pripravujú pri tejto príležitosti aj malé občerstvenie. Ostatne, to nechýbalo pri malej záhradnej slávnosti ani tentoraz, napečených sladkých dobrôt z rúk gazdi-

Súčasťou osláv bola aj opätovná inštalácia výstavných panelov, dokladajúcich činnosť Jána Kollára a Martina Luthera – ako dokladá naša snímka, tešila sa značnému záujmu veriacich

niek – členiek zboru bol dostatok. Čo kalilo slávnostné okamžiky, bolo daždivé počasie.

Nezabudnime však ani na časopis Evangelicus, prinášajúci rôzne duchovné úvahy, ako aj historické a poučné články v slovenčine, češtine i angličtine. Jeho úloha pri prehľbovaní viery i vedomia spolupatričnosti je nezastupiteľná.

„Slovenská evanjelická cirkev je neodmysliteľným prvkom krajanského života v hlavnom meste ČR“ – uviedol v príhovore k zhromaždeným hosťom slovenský veľvyslanec v ČR Ladislav Ballek. Príležitosť hovoriť z miesta, odkiaľ sa veriacim za obvyklých okolností prihovárajú len kňazi, sa mu tak skoro zase asi nenaskytne. V každom prípade s ním možno súhlasiť. Pražská krajanská komunita predstavuje živý, plnokrvný organizmus a slovenská evanjelická cirkev je jeho pekným zeleným výhonkom. Veď čože je to šesťdesiatka!

Podrobnosti o zborovom živote i samotných oslavách nájdete na internetovej adrese www.ecav.cz/slovenskyzbor/. ■

Autor je novinár

Foto Vojtech Vecán a Jozef Gáfrik (slovpres)

Z osláv 60. výročia

Pozoruhodná je napríklad i Hodžova zmienka o návšteve Jána Kollára u Goetheho: Kollár priniesol Goethemu ukážky slovenského folklóru a „Goethe sa poklonil pred tým, čo predstavovalo slovenské ľudové umenie“. S uznaním sa tu Hodža vyslovuje o Martinskej deklarácii z 30. októbra 1918. Projekt slovanskej spolupráce v strednej Európe však Hodža rozšíril na priestor od Gdaňska po Solún, resp. po Ankaru. Pri koncipovaní vlastnej práce o federácii využil svoje rozsiahle vzdelanie a skúsenosti. Jej rozsiahlu časť predstavujú historické prehľady. Nasleduje vlastný projekt usporiadania federácie (prezident, kancelár, ministri, kongres, občianstvo atď.), ako aj úvahy o česko-slovenskej demokracii. „Stredoeurópska federácia musí byť baštou národnej a sociálnej bezpečnosti svojich národov“, uviedol Hodža.

Osobnosťou Milana Hodžu a vo väčšom rozsahu i otázkou federalizácie Rakúsko – Uhorska sa budeme zaoberať v niektorom z najbližších vydaní časopisu Listy.

A čo Andy?

(Slovenská lekce)

Tajomná ikona pop-artu, tvorca nového sveta, jedna z najväčších osobností moderného umenia a Američan slovenského pôvodu, Andy Warhol, by sa v auguste tohto roka dožil sedemdesiatych deviatych narodenín. Avšak 22. februára 1987 zomiera v nemocnici na následky operácie žľzníka. Pri príležitosti dvadsiateho výročia úmrtia tohto umelca, ktorý chcel byť rovnako slávny ako anglická kráľovná, prebehlo a prebieha niekoľko výstav. Jednou z najvýznamnejších je expozícia v Moravskej galérii v Brne, nazvaná Andy Warhol – Slovenská lekce.

Po výstave Andy Warhol: Život a Smrť (Death and Life) a následnom „Warholovskom festivale“, konanom v Ostrave od 19. februára do 14. marca 2007, kde bolo možné zhladať napríklad i film režiséra Marka Škopa Iné svety alebo slovenskú literárno-dramatickú skupinu No Poetry (Vo vani), bola 24. mája otvorená v Pražákovom paláci Moravskej galérie v Brne výstava zachycujúca dielo Andyho Warhola tak, ako

je obsiahnuté v slovenských súkromných i verejných zbierkach. Na jej vzniku spolupracovali Múzeum moderného umenia Andyho Warhola v Medzilaborciach, Stredoeurópska nadácia so sídlom v Bratislave a v neposlednom rade i Slovenská národná galéria. Fakt, že rodičia Andyho Warhola sa do Spojených štátov amerických prisťahovali zo Slovenska, je všeobecne známy.

Potom, čo Júlia a Andrej Warholovci opustili východoslovenskú dedinku Miková, sa im v Pittsburghu 16. októbra 1928 narodil syn Andrew. Podľa Mareka Pokorného, kurátora výstavy Slovenská lekce, Andyho Warhola slovenské korene výrazne ovplyvnili ako osobnosť, konkrétne i jeho estetické cítenie. Z Pittsburghu sa po dovŕšení dvadsiateho roku života presúva do New Yorku, kde sa živí prácou v reklame a ilustráciami do rôznych časopisov. Jeho prvá samostatná výstava je datovaná rokom 1962. Pred týmto dátumom leží štúdium na Carnegie Institute of Technology, založenie firmy Andy Warhol Enterprises, Inc. (1957) a tesne po spomínanej prvej výstave, konkrétne v roku 1963, objavuje priestory na Východnej 47. ulici, kde zakladá známy ateliér a kultúrne centrum Factory. V tomto roku taktiež nakrúca svoje prvé filmy (Sleep, Kiss).

Jeho univerzálnosť ako tvorca a umelca bola obrovská, a podľa mnohých i neopakovateľná. „Andy Warhol byl od počátku 60. let minulého století až do své smrti v roce 1987 jedinečnou spojnicí mezi uměním, reklamou, módou, undergroundovou hudbou, nezávislým filmem, experimentální literaturou, gay a queer komunitou, kultem celebrit a masovou kulturou. Nikdo před ním a nikdo po něm nebyl schopen takového záběru, v mnoha ohledech „bezdotekového“, sebeorganizujícího a samonosného. Z napětí lesklého povrchu a drog, závislostí všech druhů či genderové amorfnosti vytvořil oblast touhy. Warhol přišel s vlastním obrazem světa, kde konzum, kult hvězd, peníze, povrch věcí, opakování, absence zřetelných morálních znamének, bonmoty, večírky a smrt tvořily vzájemně na sebe odkazující systém znaků a obrazů“, píše Marek Pokorný.

11.230: LOUIS BRANDEIS

11.231: GEORGE GERSHWIN

11.232: THE MARX BROTHERS

11.233: GOLDA MEIR

11.234: SARAH BERNHARDT

11.235: SIGMUND FREUD

Portraits of Jews of the Twentieth century 1 - 1980

Výstava Andy Warhol – Slovenská lekce predstavuje príklady Warholovho grafického diela zo všetkých etáp jeho tvorby. Medzi vystavenými exponátmi nechýba samozrejme ani slávne portfólio desiatich vlastnoručne signovaných Campbellových polievok z roku 1968, ktoré Slovenská galéria zakúpila pred dvoma rokmi. Tento cyklus nadväzuje na plátna z roku 1962 a rozvíja jeho mytológiu konzumnej spoločnosti. Projekt predstaví ale aj ďalšie z Warholových tematických okruhov. Sú medzi nimi napríklad Portréty Židov dvadsiateho storočia (Ten Portraits of Jews of the Twentieth Century, 1980), alebo tlače, ktorých námetmi sú kvety – čierno-biele portfólio Kvety.

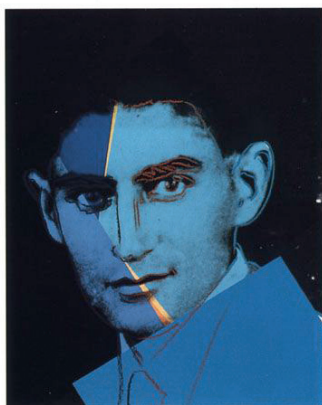
Ako sprievodné programy pripravila Moravská galéria v Brne prednášku (fotograf a vedúci ateliéru štúdiovej fotografie FAMU Rudo Prekop s témou Andy Warhol v Československu), alebo projekcie filmov Portrait of an artist režiséra Kima Evansa z roku 1987, alebo Basquiat od režiséra a výtvarníka Juliana Schnabela. Prvý z nich je dokumentom – zozbieraným veľkého počtu rozhovorov, ktoré Andy Warhol poskytol v priebehu dvadsiatich piatich rokov, nezverejnených záberov Andyho Warhola krátko pred smrťou a ukážok z jeho autorských filmov, ako napríklad Chelsea Girls, Lonesome Cowboys a Women in Revolt. Druhý film, ovenčený viacerými cenami, zachytáva život mladého černošského umelca v New Yorku (Jean-Michel Basquiat), ktorému zmení život stretnutie s Andym Warholom.

Výstavu Andy Warhol – Slovenská lekce, sprevádzanú reprezentatívnym katalógom a pripravenú v rámci „slovenskej sezóny“ Moravskej galérie, je možné zhladiť v brnenskom Pražákovom paláci, na Husovej ulici 18, do 19. augusta 2007. ■

Autorem je publicista Foto archív Moravskej galérie v Brne

Záběr z výstavy

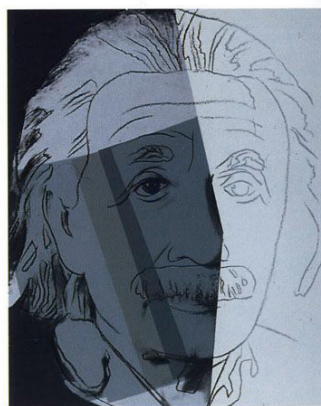
11.226: FRANZ KAFKA

11.227: GERTRUDE STEIN

11.228: MARTIN BUBER

11.229: ALBERT EINSTEIN

Portraits of Jews of the Twentieth century 2 - 1980

Autor je publicista Foto archív Moravskej galérie v Brne

Odkazy predkov

Krajania v zahraničí

Keď sa povie Kovačica, väčšine z nás sa vybaví jedinečné, svetovo preslávené obrazy tamojších naivných maliarov. U mnohých z nich, napr. u dnes už nebohého Martina Jonáša – si svojho času podávali kľučky prezidenti i kráľi, aj svetoznáme filmové hviezdy, len aby získali niektoré z jeho diel. Obraz Zuzany Chalupovej Deti spojených národov zdobí sídlo Medzinárodného detského fondu v Ženeve, svoje pozoruhodné diela darovala aj Palácu spojených národov a Medzinárodnému červenému krížu v tomto meste. Ale možno by sme už o týchto ľuďoch nehovorili ako o slovenských naivných maliaroch z Kovačice, nebyť udalosti, ktorá sa tu odohrala pred 100 rokmi...

Kovačica leží v Srbsku, vo Vojvodine, presnejšie v Banáte, asi 50 km od Belehradu. Má 6 793 obyvateľov. Okrem najpočetnejších Slovákov tu žijú Srbi, Maďari, Rumuni aj Rómovia. Vznikla v roku 1802, tzv. druhou kolonizáciou, to znamená, že ju osídlili slovenské rodiny, ktoré sa už predtým vysťahovali na Dolnú zem, na územie dnešného Maďarska, kde v roku 1784 založili Slovenský Bardáč. Niektorí z nich prešli o pár rokov do inej lokality, zvanej Ečka (1788) a odtiaľ napokon do Kovačice, v už spomínanom roku 1802. Pre Slovákov – evanjelikov, ktorí v 18. a 19. storočí utekali pred náboženským prenasledovaním a sťahovali sa z málo úrodných oblastí svojej vlasti do vyľudne-

nej a nie príliš vľúdnej neznámej krajiny, bolo charakteristické, že si so sebou privádzali kňazov a učiteľov. Viera a vzdelanie boli teda pre nich popri ťažkej robote najdôležitejšie. Aj Kovačičania si do roku 1828 postavili svoj evanjelický chrám, udržiavali kňaza i školu.

Začiatkom 20. storočia mala Kovačica 4 546 obyvateľov, z toho 4 143 Slovákov.

Od roku 1904 bol v obci farárom Ján Čaplovič (1880 – 1925). Prišiel zo Záriečia na Orave, keď si ho Kovačičania

zvolili za svojho kňaza. V roku 1907 na žiadosť 16 občanov maďarskej národnosti prikázal biskup Scholtz Jánovi Čaplovičovi slúžiť raz do mesiaca služby Božie v maďarčine:

„Farár poslúchol a oznámil maďarské služby Božie na 5. mája. Ľud zamedzil maďarské služby Božie tak, že spieval v chráme nábožné slovenské piesne. Pre tento nábožný spev išla inkvizícia celé leto a celú zimu a teraz na jar ide už trestný proces, ktorý tu verne podávame.“ (Národné noviny, 1908).

Tolko citát. Situácia so spievaním slovenských piesní na protest proti boholužbám v maďarčine sa zopakovala aj 19. mája, ale to už prišli aj žandári, vyhnali veriacich z chrámu, začalo sa zatýkanie a potom aj už spomínaný proces, v ktorom bolo 106 obžalovaných. Pred súd bolo postavených 96 Kovačičanov, 35 z nich aj odsúdili na rôzne dlhé

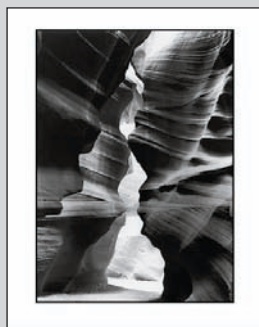

Ján Bulík

Ján Čaplovič (vľavo) a podpredseda vlády SR Dušan Čaplovič, podpredseda vlády SR (vpravo) pred pomníkom svojho starého otca na cintoríne v Kovačici s 93-ročnou Kovačičankou pani Litavskou, ktorá v r. 1925 ako 11-ročná spievala v zbore na pohrebe vtedajšieho farára Jána Čaploviča

Fotograf Libor Jupa

21.6.-21.7.2007, **Galerie 3+1**

Vernisáž 21.6. 2007 o 19.00 hod, Café 3+1, Plaská 10, Praha 5 (Újezd)

Mediálnym partnerom akcie je časopis **Listy Slovákov a Čechov**

Retrospektívna výstava fotografií česko-kanadského fotografa Libora Jupy (1948-2003) je poctou tomuto umelci, ktorý ani za svojho pôsobení zejména na americkom kontinente nemel možnosť vystavovať v Praze. Jeho dílo je orientované na klasickú čiernobielu fotografiu, ktorou také vyučoval, a ktorá ho jako profesionálního fotografa naplňovala a zaměstnávala. Jeho životní pout předčasně ukončila havárie jeho vlastního letadla v roce 2003. Výstava je tichou vzpomínkou na Čecha, který se ke své krajině hlásil zejména navázáním na tradici českého umění fotografie. Na výstavě bude představena tvorba z oblasti klasické krajiny a zátiší, jeho oblíbených témat. Harmonie světelné atmosféry s pečlivě vyváženou kompozicí v souladu s volbou výrazných krajinných momentů jsou základními črtami této romanticky laděné citlivosti.

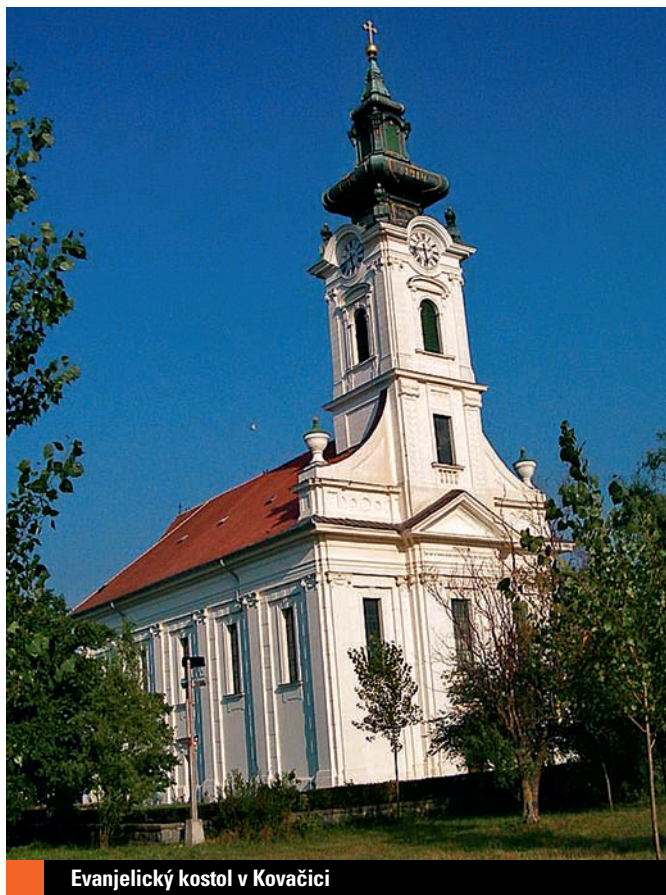
• red.

listy

Slováci a Čechovia, ktorí chciú a radi vidieť

väzenie a peňažné tresty. Kovačický farár Ján Čaplovič bol suspendovaný a k svojej práci sa mohol vrátiť až o tri roky. Táto udalosť sa stala známou ako KOVAČICKÝ PROCES. Sto rokov po Kovačickom procese, v dňoch 16. až 20. mája 2007, si obyvatelia Kovačice pripomenuli vystúpenie svojich predkov na obranu náboženskej a občianskej slobody. Pod záštitou podpredsedu vlády Slovenskej republiky Dušana Čaploviča zorganizovali podujatie, ktorého hlavnou súčasťou bolo sympóziu, kde odzneli odborné prednášky k spomínanej téme.

Druhé sympóziu v Kovačici bolo venované 110. výročiu narodenia a 65. výročiu tragickej smrti tamojšieho rodáka JUDr. Jána Bulíka (1897 – 1942), advokáta v Novom Sade a Belehrade. Z jeho bohatej advokátskej, spolkovej a neskôr aj politickej činnosti spomeňme založenie Matice slovenskej v Juhoslávii v roku 1932 (bol jej prvým predsedom). Matica bola v tom čase významným organizátorom kultúrneho a osvetového života Slovákov. Od roku 1938 podporoval dr. Bulík protifašistický odboj v Československu, pomáhal utečencom z Protektorátu aj zo Slovenska. Za jeho činnosť ho v máji 1941 zatklo gestapo a po vyšetrova-

Evanjelický kostol v Kovačici

Ján Bulík pred pamätnou tabuľou odhalenou 17. mája 2007 jeho otcovi JUDr. Jánovi Bulíkovi na Knjez Mihajlovoj ulici v centre Belehradu

ní v Belehrade, Viedni a Prahe sa dostal do koncentračného tábora v Mauthausene. Tam bol 30. januára 1942 zavraždený.

Počas sympózií vystúpili odborníci zo Srbska aj zo Slovenska. Obidve udalosti poskytujú zaujímavé podnety na štúdium a výskum pre historikov, politológov, genealógov, ale aj právnikov či publicistov. Všetky príspevky, ktoré odzneli na sympóziách, aj ďalšie, ktoré prinášajú nové poznatky na tieto témy, vyjdú v dvoch zborníkoch.

Významnou súčasťou podujatia bolo odhalenie pamätnej tabule JUDr. Jánovi Bulíkovi na budove na jednej z hlavných ulíc v centre Belehradu a odhalenie pomníka účastníkom Kovačického procesu pri evanjelickom chráme v Kovačici.

K slávnostnému a hodnotnému priebehu štvordňového stretnutia prispela v nemalej miere prítomnosť aj aktívna účasť podpredsedu vlády Slovenskej republiky Dušana Čaploviča, (inak vnuka kovačického farára Jána Čaploviča), veľvyslanca SR v Srbsku Igora Furdíka, predstaviteľov Matice slovenskej na Slovensku i v Srbsku, zástupcov evanjelickej a.v. cirkvi z oboch krajín, ďalšieho vnuka farára Čaploviča, chemického vedca Ing. Jána Čaploviča, syna advokáta Bulíka, MUDr. Jána Bulíka s rodinou a ďalších spoluorganizátorov a samozrejme všetkých, ktorí pripravili a predniesli odborné referáty.

Slováci žijúci už vyše 250 rokov v Báčke, Banáte a Srieme na Dolnej zemi, (teraz v Srbsku), sa vyznačujú múdrosťou, pracovitosťou, kultúrnosťou, úctou k svojim predkom a pohostinnosťou. Toto všetko dali v nemalej miere najavo pozvaným hosťom aj v dňoch 16. – 20. mája tohto roku počas podujatia Odkaz predkov.

Autorka je novinárka
Foto Ján Špringel

ProART: tanec v okamžiku

21.7.-16.8.2007, **Galerie 3+1**

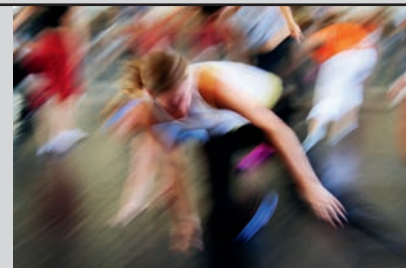
Vernisáž 21.7. 2007 o 19.00 hod, Café 3+1, Plaská 10, Praha 5 (Újezd)

Mediálnym partnerom akcie je časopis **Listy Slovákov a Čechov**

V súvislosti se 4. ročníkem mezinárodního uměleckého festivalu ProART se uskuteční výstava studentů fotografické dílny Davida Židlického. Prezentovány budou fotografie vzniklé pod Davidovým vedením na 2. ročníku dílny festivalu v Praze v roce 2005. Výstava příjemně dotvoří prostředí letošního festivalu a dílen, které budou probíhat v týdnu 22.7.-29.7.2007 v Praze na Újezdě.

Hlavní náplní festivalu je tanec. Ten je také hlavním objektem aparátů, které zachytily a uvěznily pohyb do jediného momentu. Fotografie tak představí již proběhnutý dialog mezi tanečnickem a fotografem a ukáže jeho působivě porozumění v daném okamžiku zachycení. Směřuje tak k vyjádření hlavní filozofie festivalu – propojit umění všeho druhu, hledat vzájemnou interakci a konfrontovat vlastní vyjadrovací možnosti - snažit se porozumět...

listy
Slovákov a Čechov, lidé chci a sebe vidět

Martin Gregor, herec s vášňou

14. novembra minulého roku sme si pripomenuli 100. výročie narodenia popredného slovenského herca Martina Gregora (1906 – 1982). Koncom júna, presnejšie 29. júna, sme si navyše pripomenuli 25 rokov od úmrtia tohto skvelého umelca. Rozhodli sme sa vám v novom cykle *Osobností Slovenska*, preto priblížiť osobnosť Martina Gregora.

Viacere vydavateľstvá prehovárali známeho slovenského herca minulého storočia Martina Gregora, aby napísal svoje pamäti. Mal pestrý život, vedel zaujať rozprávať, bolo by to zaiste pútavé čítanie. Martin Gregor sa do písania nikdy nepustil, až do smrti bol duchom mladý a zdalo sa mu, že písanie spomienok je údelom starcov. Azda mal i sčasti pravdu, veď večne usmiaty, optimistický herec akoby ani nestarol. Šťastie, že po jeho smrti sa pera chytila jeho manželka, bývalá baletka a herečka Magda Gregorová, a napísala spomínanie na manžela, ktoré vyšlo pod veľavravným názvom *Môj komediant*. Kniha dostala naozaj priliehavý názov, pretože Martin Gregor bol v komediálnych rolách najviac doma, najlepšie sa cítil vtedy, keď vyvolával úsmev na tvárach divákov. Pritom barda slovenského divadla, ktorým bol celých päťdesiat rokov, ťažko pochopíme, ak si nepripomenieme niektoré medzníky jeho života. Takisto ako neporozumieme jeho zmyslu pre humor, optimizmu, postojú k životu, ak si nepriblížime životné skúšky, niekedy až prítvrde, ktoré musel prekonať.

Martin Gregor (vlastným menom Martin Guttman) sa narodil 14. novembra 1906 v Trnave ako tretí z piatich detí. Otec bol vyučený klampiar, ale rodený komediant, ktorý často menil zamestnania a raz zakotvil dokonca v cirkuse. Nečudo, že divadlo Martina očarilo už v detstve a s radosťou účinkoval takmer vo všetkých trnavských ochotníckych

krúžkoch. Jeden divadelný spolok dokonca usporiadal preňho benefičné predstavenie a zisk mu venoval na štúdiá. Cesta na herectvo do Bratislavy nebola priama. Najskôr sa na naliehanie matky vyučil za sústružníka a začal pracovať vo firme Coburg. Po prvom štrajku, kde mladý Gregor nemohol chýbať, ho z práce vyhodili. Potom išiel na vojnu a keď sa vrátil, hľadal si dajakú robotu. Natrafil v novinách na oznam, že Hudobná a divadelná akadémia prijme poslucháčov na štúdium herectva, a bolo rozhodnuté. Ani sám nevedel ako a zrazu stál pred vtedajšími najväčšími osobnosťami slovenského divadla – Jankom Borodáčom a Andrejom Bagarom. Jeho talent ich zaskočil, prijali ho a otvorili dvere do nového sveta. Do zázračného sveta divadelného kumštu, ktorému sa musí človek oddať celý, lebo tam aj keď sa mu chce plakať, musí sa vedieť smiať... Keď mu onedlho zomrel otec, nevedel, či bude môcť ďalej študovať. Vtedy prišla ponuka od Borodáča, že ho môže prijať do súboru. Onedlho dostal prvú rolu v Hurbanovej hre *Vejár Lady Windermereovej*. V divadelnej sezóne 1934/35 zaznamenala slovenská činohra úspech hrou *Ľudia v bielom*, kde Martin Gregor hral doktora Ferrugsona, jednu

Martin Gregor ako Pišta v *Palárikovi*

z hlavných postáv. Divadelný súbor chodieval vtedy na potulky po Slovensku a veľký úspech zožal *Palárikovým Dobrodružstvom* pri obžinkách, kde Martin Gregor nezabudnuteľne stvárnil komediálnu postavu husára Pištu.

CINEAMA 2007

Pozvánka CINEAMA 2007

celoštátna tvorivá súťaž a prehliadka amatérskej filmovej tvorby a videotvorby

1. – 3. júna 2007 Múzeum SNP Banská Bystrica

Platnosť 1. júna 8:00 – 18:00 1. výstava otváracie predstavenie	Reheviz 2. júna 8:00 – 18:00 výstava otváracie predstavenie	Mediálne 3. júna 8:00 – 18:00 medialné mediodiálne predstavenie otváracie predstavenie
---	---	--

V dňoch 1. – 3. júna 2007 sa v priestoroch Múzea SNP v Banskej Bystrici uskutočnil už 15. ročník súťaže amatérskej filmovej tvorby a videotvorby CINEAMA.

Je to trojstupňová súťaž, jediná svojho druhu na Slovensku, predstavuje najväčšiu koncentráciu slovenskej amatérskej filmovej tvorby a jedinú možnosť jej komplexnej verejnej prezentácie. Autori musia so svojimi filmami postupovať od okresného kola cez krajské až po celoštátne kolo. Prvý stupeň súťaže zabezpečujú finančne i organizačne regionálne osvetové strediská, krajské kóla zabezpečujú úrady jednotlivých samosprávnych krajov v spolupráci s vybranými osvetovými strediskami. Najvyššie, celoštátne kolo realizuje Národné osvetové centrum v spolupráci s Banskobystrickým

samosprávnym krajom a Stredoslovenským osvetovým strediskom a s finančným príspevkom Ministerstva kultúry SR.

V tomto roku bola hlavná cena udelená Rastislavovi a Romanovi Dobravodským (Prašník, Senica) s projektom *Karpatské prebúdzania*.

V najpočetnejšej kategórii – v kategórii amatérov – prebiehala súťaž v šiestich žánroch: dokument, reportáž, experiment, hraný film, animovaný film a videoklip. Najúspešnejší v nich boli: Slavomír Chmela (Žilina) za reportáž *Jaskyňa nad Vyvieracou*, Lubor Patsch (Liptovský Hrádok) za dokument *Hurban pre Žilinu*, Filmový klub Urtica, Ing. Ivan Vredík,

Záber z inscenácie hry J. Soloviča *Polnoc bude o päť minút*. Zláva J. Króner, F. Bachletová, E. Krížiková a M. Gregor (režia I. Teren).

Režiséri mu dávali čoraz výraznejšie postavy a on ich vždy bravúrne zvládal. Hral Osipa v Gogolovom *Revízorovi*, Moscu v Jonsonovom *Volpanem*, neskôr Jelenfyha v Palárikovom *Inkognite*, Lelia v Goldoniho *Luhárovi*. Divadelná kritika ho chválila, diváci jasali a Martin Gregor bol šťastný. Nie však dlho. Začal sa rok 1939 a odrazu bolo všetko iné, zmenili sa pomery aj mnohí ľudia. Do divadla prišiel vládny príkaz Gregora z rasových dôvodov prepustiť. Vtedy riaditeľ Borodáč zorganizoval protestnú akciu, všetci sa zaňho postavili a v divadle mohol zostať. Onedlho sa začala nešťastná divadelná sezóna 1940/41, s ňou prišiel ďalší príkaz a vtedy jeho osud bol spečatený. Pred svojich milovaných divákov vystúpil na javisko ako Alcesta v Molièrovom *Mizantropovi*, aby zahral svoju životnú rolu. Vnímoví diváci a kolegovia pochopili, predstavenie sa premenilo na demonštráciu proti ideológii, za slobodu prejavu. Martin Gregor po odchode z divadla zosmutnel. Ale osud mu poslal do cesty spriaznenú dušu, mladú baletku a herečku Magdu, ktorá ho vedela najlepšie pochopiť. Bol čestný a keď cítil, že sa do Magdy zaľúbil, rozišiel sa s divadelnou kolegyňou Máriou Banciakovou. V roku 1942 sa s Magdou v tichosti zosobášili a vydržali v peknom spolunažívaní až do jeho smrti. Najhoršie chvíle v ich živote nedali na seba dlho čakať, roku 1944 ich spolu s Gregorovou mamou odviekli do koncentračných táborov. Ostatní súrodenci sa stihli ešte predtým rozprchnúť do sveta, ale matka sa z koncentračného tábora nikdy nevrátila. Aj oni iba zázrakom prežili nacistické peko. Po oslobodení manželia Gregorovi nastúpili opäť do divadla. V rokoch 1946 – 1951 pôsobil Martin Gregor na Novej scéne, v roku 1948 sa stal riaditeľom Národného divadla. Na tomto poste pôsobil do roku

1952. Potom bol znovu pre svoje názory nežiaduci, z divadla radšej odišiel, dva roky bol rozhlasovým režisérom, potom bol pedagógom na VŠMU, v rokoch 1961 – 1969 viedol Zväz slovenských divadelných umelcov a v rokoch 1967 – 1971 bol umeleckým šéfom činohry SND. Všetko robil preto, lebo mu na divadle vždy záležalo. A samozrejme tak i hral, vždy s láskou, naplno. Poučený životnými skúsenosťami vedel vdýchnuť svojim postavám

Martin Gregor
v civile

dušu. Aj preto sú v kronike slovenského divadla navždy zapísané mnohé jeho postavy, napríklad Augusta v Barčovej-Ivanovej dráme *Dvaja*, Fiodor Karamazov v Dostojevského *Bratoch Karamazovovcoch*, Volpane v Jonsonovej rovnomernej hre, Rastislav v Smrčkovej hre *Knieža Rastic*, Aristid Král vo *Zvonovom Tanci nad plačom*, Alfieri v *Millerovom Pohľade z mosta*, Serďuk v *Arbuzovom Príbuhu na brehu rieky*, Ivolgin v *Dostojevského Idiotovi*, Firs v *Čechovovom Višňovom sade*. Brilantne stvárnil postavu Henricha VIII. vo *Feilerovej Šiestej žene Henricha VIII.* A jedinečný bol aj ako Willie Clark v *Simonových Zlatých chlapcoch*. Okrem toho má Martin Gregor na konte aj rozsiahlu rozhlasovú tvorbu a bol vyhľadávaným filmovým hercom, účinkoval napríklad vo filmoch *Statočný zlodej*, *Námestie svätej Alžbety*, ale i v oskarovom filme *Obchod na korze*.

Hereckou tvorbou a najmä originálnym komedianstvom mal Martin Gregor osobitné postavenie v slovenskom herectve až do 29. júna 1982, keď sa životná púť múdreho clawna skončila. ■

Autor je historik, básnik a spisovateľ literatúry faktu
Foto archív

Ospravedlnenie

Ospravedľňujeme sa našim čitateľom za niekedy oneskorené doručenie časopisu Listy Slovákov a Čechov, ktoré bolo a je spôsobené distribúciou časopisu. Tento problém konkrétne riešime s našou distribučnou spoločnosťou Česká pošta s. p. Budeme sa snažiť v spolupráci s Českou poštou s. p. o čo najskoršiu nápravu.

Ospravedľňujeme sa aj v mene distribučnej spoločnosti Česká pošta s. p.

Ďakujeme za pochopenie.

pozn.red

Štefan Pleva (Žihľava) za hraný film *Desperádo 2 – Vtedy v Žihľave*, Andrej Danóci (Trenčín) za experimentálnu tvorbu s názvom *Krátkometrážny farebný film, ktorý sa sníval cyklistovi B. pred jedným z dôležitých závodov v jeho kariére*. Z animovaných filmov získal najvyššie ocenenie Dávid Badin z Rožňavy za film *The Wall*.

Súťažné snímky posudzovali vysokoškolskí pedagógovia a odborníci z praxe: doc. Marcela Plítková, ArtD., Mgr. Peter Dimitrov, Mgr. René Zabloudil, Mgr. Anton Szomolányi a Mgr. Roman Varga. V rámci podujatia sa uskutočnil i odborný rozborový seminár, na ktorom sa hodnotili jednotlivé súťažné filmy.

S cieľom vzájomne spoznávať tvorbu sa pri 15. ročníku CINEAMA uskutočnila aj súťažná projekcia, na ktorej boli uvedené kolekcie českých a slovenských filmov. Predsedom Česko-slovenskej súťaže sa stal člen svetového výboru UNICA Wolfgang Freier, členmi za českú stranu sú Mgr. Miroslav Tuščák, Mgr. Simona Oktábcová a Jaroslav Bouše, za slovenskú Ing. Michal Mačička, CSc., Stanislav Prokeš a Miroslav Remo. Lepšia kolekcia získala putovný pohár.

Ďalšie výsledky i rôzne materiály je možné nájsť na internetových stránkach prehliadky CINEAMA.

Vítané slovenské filmy boli nakoniec premietnuté i na českej národnej súťaži Český lvíček, ktorá vyvrcholila 9. júna 2007 v Ústí nad Orlicí. Zo snímok ocenených na celoštátnej súťaži CINEAMA bude vytvorená kolekcia, ktorá bude festival reprezentovať na najvyššej medzinárodnej súťaži – kongrese UNICA v septembri v Liptovskom Mikuláši.

Slovo o knihách zo Slovenska a o Slovensku

Nové slovenské knihy

Z najnovšej produkcie *slovenských vydavateľstiev* vyberáme...

DUŠAN MITANA

Zjavenie

(K.K. Bagala, 2006)

Dušan Mitana vstúpil do slovenskej literatúry v polovici šesťdesiatych rokov minulého storočia ako výrazný individuálny autorský typ, ktorý si okamžite získal popularitu celej generácie mladých čitateľov, vlastne prvej povojnovej.

Bol jedným z tých mladých autorov, ktorí sa v mierne uvoľnenej atmosfére „oteplenia“ nebáli ironizovať staré literárne schémy, kompromitovať literárne stereotypy a klíše a nevyhýbať sa tabuizovaným témam. Populárnou sa stala jeho novela Patagónia a hlavne jeho poviedkový výber Psie dni, z ktorého si počas normalizácie urobili dogmatici typu Daňa Okáliho terč, čo mimo iné pre Mitana znamenalo na dlhé obdobie život v literárnom ústraní.

Po revolúcii 1989 sa Mitana vrátil do literatúry s plnou silou a s výraznou inklináciou k náboženským témam (najmä Návrat Krista, ale aj Môj rodný cintorín). Kritika i čitatelia to však prijali s rezervovanými rozpakami. Autorov posledný titul Zjavenie už samotným názvom evokuje podobnú tematickú inklináciu, aj keď – ako sa postupne ukáže – to celkom nie je tak. V zásade ide, autorovými

slovami povedané, o „svedectvo o procese zmeny“, kde sa svet ilúzií a fikcie prelína s reálnym svetom a autorovou osobnou skúsenosťou. Tá je výrazne prítomná v konaní troch hlavných postáv príbehu, ktoré by sme v podstate mohli považovať za tri literárne varianty jedného a toho istého reálneho človeka. Svedčí o tom aj ich pomenovanie jedným krstným menom (Dušan Jonáš, Dušan Eliáš a Dušan Mitana). Kým v prvej časti knihy prevláda autorova umne komponovaná hra s prelínaním reality a fikcie, v ďalšej časti románu sa čím ďalej tým väčšmi vyjavuje realistický pôdorys diela, autorovo alter ego sa stále výraznejšie stáva ním samým a prevažuje úsilie realisticky reflektovať dobu a svoje miesto v divokom toku čias. Na scéne sa objavujú postavy reálnych ľudí a dej sa reálne udalosti. Mitana sa síce snaží prikrývať všetko ľahkým závojom literárnosti, ale čitateľ jasne cíti jeho publicistickú vášeň pre politiku a polemiku s dobovými politickými a spoločenskými reáliami. Ak je toto nepriamym (a vari aj nechceným) svedectvom o procese zmeny Mitanu ako autora, tak to každého literárneho fanúšika Dušana Mitana určite poteší. Ukazuje sa totiž, že má stále ešte dosť starej presvedčivosti a vášne, čo mu svedčí oveľa viac, než meditácie o veciach všehomíra.

Na Richarda Müllera sa nezabúda (odporúčame očiam vašim)

Kto by aj mohol? Zabudnúť na tak výraznú osobnosť súčasnej (nielen) slovenskej hudobnej scény nemožno. Zabúda sa však často na jeho umelecké kvality, ktoré už veľakrát rebili bulvárne obrovské titulky o búrlivom jeho živote spojenom s omamnými látkami rôzneho druhu počnúc a partnerkami končiac. Tým sa však to, že je viac než schopným hudobným skladateľom a výborným textárom ukrýva kamsi do úzadia a stráca za hmlou toho búrlivejšieho. Jeho hudobná spolupráca s muzikantmi svetového formátu na vlastných projektoch i textová tvorba pre iných interpretov je obyčajne viac ako iba úspešná. Stačí spomenúť napísanie textov pre výnimočný český hudobný zjav Ivu Bittovú, alebo ďalšiu „iba drobnosť“, ktorou je hudba k muzikálu Baal (spolu s Andrejom Šebanom a Kamilom Peterajom). Množstvo ocenení od prvého miesta v Zlatom slávikovi až po množstvo Aurelov už ani nie je možné na tomto mieste, z dôvodu ich množstva, všetky zmieniť. Okrem toho vydal i knihu fotografií, moderoval vlastný televízny i rozhlasový program. Richard Müller je jednoducho jedna z mála žijúcich slovenských legend.

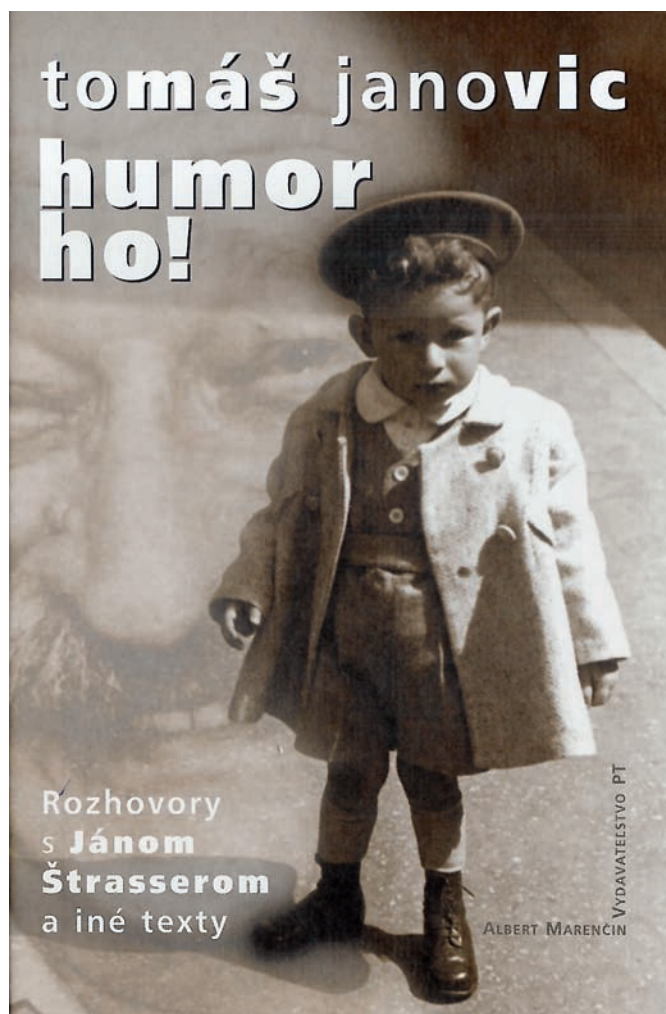
A prečo odporúčame očiam vašim? Je to z toho dôvodu, že svetlo sveta uzrel nový dokumentárny film mladej slovenskej režisérky Denisy Bogdalíkovej s názvom RM 44. Tento dokument predstavuje nielen koncertné zákulisie, ale otvára i témy pálčivejšie, ako sú drogy, tvorba, láska k hudbe, no súčasne ukazuje vtip, sarkazmus a nadhľad. RM 44 sprostredkováva napätú aj uvoľnenú atmosféru spoločných skúšok, ako aj skvelú

TOMÁŠ JANOVIC

Humor ho! – Rozhovory s Jánom Štrasserom a iné texty (Albert Marenčin Vydavateľstvo PT, 2007)

Tomáš Janovic, legenda slovenskej humoristickej literatúry, básnik a prekladateľ, si nadelil k 70. narodeninám vskutku milý darček. Ako inak: knihu. Janovic je od konca 50. rokov neodmysliteľnou súčasťou slovenského literárneho života a ak v súvislosti s ním hovorím o legende, tak aj preto, lebo jeho tvorba – najmä textárska a aforistická – je v zásade zakladateľská. Bol to práve Janovicov zmysel pre aforistickú skratku a literárny vtip, ktorý z neho ako autora urobil neprehliadnuteľnú postavu slovenskej literárnej, ale aj divadelnej scény.

Knižný rozhovor so skúseným svedníkom Jánom Štrasserom (Štrasser za posledné dva roky vydal knižné rozhovory s Milanom Lasicom a Zdenou Studénkovou, na vydanie sa pripravuje jeho rozhovor s Mariánom Labudom) je v súhrne veselým čítaním o talentovanom, no plachom a nepraktickom celoživotnom literátovi, ktorý nevie nič iné, než písať. Ale ani

skvelé bonmoty a aforizmy, rozosiate po knihe a prifarbujuce svieži text, neprekryjú v čitateľskom vedomí dramatické spomienky na éru vojnového Slovenského štátu, keď sa ako dieťa takmer rok skrýval s rodičmi pred slovenskými fašistami v zemľanke pri Čiernom Balogu. Je to skúsenosť, na ktorú nemožno nikdy zabudnúť. A hoci v Janovicovej tvorbe nebola nikdy prítomná expressis verbis, lebo Janovic nikdy nebol konjunkturálnym aforistom takpovediac „na tepe doby“, jej názvuky možno zachytiť v ironických aforizmoch hlavne o nacionálnej nadradenosti, o ľudskej tuposti a emocionálnej úbohosti. Janovic je aforistom a básnikom, ktorý vie vtipne kombinovať racionálnu reflexiu s citovým zaujatím. Inými slovami to povedal Milan Lasica: „Tomášove aforizmy nevznikajú bez rozumu, ale ani bez srdca. Keď je srdcu clivo, hlava sa smeje.“

MIROSLAV KOLLÁR A KOL.

SLOVENSKO 2006 Súhrnná správa o stave spoločnosti (Inštitút pre verejné otázky 2007)

Ako už tradične, skupina špičkových slovenských odborníkov pod vedením editorov M. Kollára, G. Mesežnikova a M. Bútoru pripravila obsahlu správu o stave a zdraví Slovenska, tentoraz za rok 2006. Je to mimoriadne obsiahly a podrobný súpis toho, čo v danom roku krajina dosiahla a kam pokročila od oblasti vnútornej a zahraničnej politiky, cez ekonomiku až po spoločnosť (čo znamená mnohoaspektový priez od životného prostredia cez kultúru, zdravotníctvo, sociálnu politiku, médiá až po analýzu otázok rovnosti mužov a žien či kriminalitu). Táto správa je navyše zaujímavá v tom, že je správou o stave spoločnosti vo významnom volebnom roku (analýza Vladimíra Krivého) a s tým súvisiacim dopadom vo všetkých oblastiach politického, hospodárskeho a spoločenského života. Kto chce či potrebuje nájsť verifikovateľné údaje o Slovensku v roku 2006, tomu toto kompendium poskytuje takpovediac full service. Je to a nadhlo zostane najrelevantnejší a najtrvácnejší študijný materiál v tejto oblasti, racionálne zrkadlo o tom, kam Slovensko za pätnásť rokov od novembra 1989 došlo a čo ho môže – ale nemusí – čakať v budúcnosti.

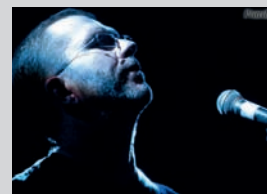
Je to a nadhlo zostane najrelevantnejší a najtrvácnejší študijný materiál v tejto oblasti, racionálne zrkadlo o tom, kam Slovensko za pätnásť rokov od novembra 1989 došlo a čo ho môže – ale nemusí – čakať v budúcnosti.

Autor je kultúrny atašé a riaditeľ Slovenského inštitútu v Prahe

náladu na koncertoch, najmä košickom. Hovorí o prekvapení, keď americkí muzikanti spievajú slovenské vokály. Uvidíte tu ľudské tváre jedných z najznámejších svetových „profíkov“, ktorí sú obyčajnými ľuďmi. A pritom z nich žiari vášeň pre hudbu, pre kontakt, pre poznávanie. A čistá profesionalita súčasne. V takmer šesťdesiatminútovom dokumente i v živote Richarda Müllera sa objavujú hudobníci ako Omar Hakim (bicie – sprevádzal Davida Bowieho, Madonnu, Stinga, Brucea Springsteena, Mariah Carey, Milesa Davisa a ďalších), Hiram Bullock (gitara – sprevádzal Stinga, Erica Claptona, Barbru Streisand, Paula Simona, Chaku Khan, Milesa Davisa, Billy Joela a ďalších), Will Lee (basová gitara - sprevádzal Franka Sinatru, Ringa Starra, Barbru Streisand, Raya Charlesa, Jamesa Browna, Kool & the Gang a ďalších), Clifford Carter (klávesy) a Mike Caffrey (gitara).

Momentálne prebieha niekoľko verejných premietaní tohto dokumentu na rôznych miestach, najmä na Slovensku, takže je potrebné sledovať každý krok tohto – ako sám Richard Müller povedal – „bohovského filmu“.

PS: A nové DVD 44 Live! je už na ceste, takže je sa na čo tešiť.

Rok vlády – kto nič nerobí, nič nepokazí

Slovenská vláda má za sebou rok svojho pôsobenia. Konglomerát strán Smeru-SD, LS-HZDS a SNS zo začiatku budil obavy z nepredvídateľnosti svojich činov. Skutočnosť je však oveľa prozaickejšia.

Rok kabinetu presvedčil o starej známej pravde – kde nič nie je, ani smrť neberie. Úroveň koalície je presne taká, akú úroveň dosahujú predsedovia vládnych strán. Od Vladimíra Mečiara (LS-HZDS) a Jána Slotu (SNS) ťažko môžeme čakať niečo nové – či v dobrom alebo zlom. Ak, tak pri spomínaných dvoch politikoch prekvapila istá umiernenosť, ktorou sa doteraz nevyznačovali. A premiér Robert Fico (Smer-SD) mal zatiaľ viac starostí s preberaním moci a miernym opojením z nej, ako s vymýšľaním nových konceptov pre Slovensko. Aj keď, najbližší čas ukáže, či Fico je schopný ponúknuť Slovensku aj niečo viac ako novelu Zákonníka práce.

Takže – za rok vláda nevyšla so žiadnym nápadom, ktorý by Slovensko posunul o krok dopredu. Čo je najhoršie, nie že nepredstavila konkrétny návrh, ale nebola schopná prezentovať ani akýkoľvek koncept. V ekonomickej oblasti to v ľudskej reči znamená, že Slovensko pôjde v krátkodobom horizonte hore, lebo investície rozbiehajúcich sa automobiliek potiahnu dynamiku v najbližších rokoch, ale základy ďalšieho ekonomického rastu absentujú. Po prvotnom ošiali z prílevu investícií tak hospodársky rast Slovenska v horizonte desiatich rokov spľasne ako bublina – samozrejme, ak vláda nič nespraví.

Okrem ekonomiky vláda absolútne nevie, kam má a ako má smerovať slovenské zdravotníctvo a sociálny systém. Točí sa v začarovanom kruhu analýz. Minister, ministerka v takom prípade najprv oznámia možné zámery – široké a veľmi nekonkrétne, vždy ale smerujúce k centralizácii a proti slobodnému rozhodnutiu občanov. Po kritike nasleduje vysvetlenie, že ide len o možné tézy a za milióny si dá konkrétny rezort vypracovať analýzu. Po jej vypracovaní, ako naposledy ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny vedené Vierou Tomanovou (Smer-SD), tají závery materiálu a nechce ho zverejniť ani za svet s dôvetkom, že novinári by mu aj tak nerozumeli. Na tlačovej besede teda ministerka povie, mám analýzu, pasuje k tomu, čo som chcela, ale ešte neviem konkretizovať, ako s ňou naložím a čo spravím.

Smer-SD tak víťazí najmä po politickej linke. V závere roka rozdávala vláda s veľkou pompou tzv. vianočné dôchodky – socia-

listicky – nie všetkým rovnako. A tento rok sa nesie v znamení ďalšej výsostne politickej akcie - novely Zákonníka práce. Tá, mimochodom, nebude vôbec taká zásadná, ako sa hrdil Fico, ale čiarka pred voľičmi sa počíta tak či tak.

Asi jedinou vecou, kde kabinet prišiel s istým riešením situácie a jej posunom, je novela vysokoškolského zákona zakladajúca spolpatnenie externého štúdia na VŠ. Napriek všetkým výhradám strán k nedostatočne kvalitnému vypracovaniu návrhu po dlhých rokoch zavádza poriadok minimálne pri externom štúdiu vysokoškolákov. Materiál vypracovalo ministerstvo školstva, ktorému šéfuje Ján Mikolaj zo SNS.

Pýchou vlády, na ktorú môže byť čiastočne hrdá, je sľub dodržať prísne podmienky Maastrichtskej zmluvy pre prijatie eura na Slovensku k 1. januáru 2009, čo sa jej zatiaľ darí. Paradoxne, práve prijatie eura môže vládne rok pred voľbami zlomiť väz. Na akýchkoľvek prešľapoch si totiž veľmi rada zgustne opozícia, a ľudia sú na príjem vo svojich peňaženkách citlivejší ako na čokoľvek inšie.

Podľa všetkého si v zahraničnopolitickej oblasti Fico pripíše aj jeden významný eurointegračný úspech, a to pristúpenie Slovenska ku Schengenu od 1. januára 2008. Voľný pohyb osôb, jeden z pilierov únie a slobody, na ktorú čakali občania od novembra 1989, sa tak konečne naplní aj v praxi. Zahraničná politika však ostáva jedinou viditeľnou slabinou kabinetu. Ani jedna z vládnych strán nemá medzinárodné krytie, zahraničnopolitická línia sa úplne rozpadla a dala by sa skôr nazvať sériou improvizácií. Naštrbenú povest Slovenska na medzinárodnej scéne zatiaľ explicitne nevidieť, ale bolo by prekvapivé, ak by sa v budúcnosti nezačala prejavovať.

Svojou taktikou – kto nič nerobí, nič nepokazí, Smer-SD úplne zmiatol opozíciu, ktorá doteraz nenašla spôsob, ako zaujať obyvateľov. Hlavní predstavitelia SDKÚ-DS, KDH a SMK sa zatiaľ zmohli len na bezzubú kritiku kabinetu v starom štýle – všetko, čo robí premiér, je zlé. Ak niečo nerobí, klame, lebo mal zrušiť reformy, ak niečo robí – chce znížiť počet úradníkov v štátnej správe – je populist a tď. Treba však priznať, že k aktivite sa prebrala najmä SDKÚ-DS Mikuláša Dzurindu, ktorá síce

České leto Petra Lipu (odporúčame ušiam vašim)

Osobnosť slovenského jazzu s veľkým „O“, spevák, autor, dramaturg a organizátor kultúrnych podujatí, okrem iného i Bratislavských jazzových dní, Peter Lipa, nezaháľa. A toto leto je jeho živá hudobná produkcia najviac namierená k divákovi v českých kultúrnych stánkoch.

Všetko vypukne 13. júla v Uherskom Hradišti, na už siedmom Česko-slovenskom jazzovom festivale. Ešte v ten istý deň vystúpi Peter Lipa i na významnom festivale v Ostrave, ktorý nesie názov Colours of Ostrava. O deň neskôr, teda 14. júla, bude pokračovať koncertom v brnenskom klube Mersey.

Cez Šamorín a Galantu (28. 7. a 10. 8.) sa vráti späť do Čiech, kde vystúpi i so svojim Peter Lipa Bandom 11. augusta, v meste Frýdek Místek, na akcii nazvanej Jazz ve Městě. Po tom príde na rad vystúpenie v Dalešiciach a to 18. augusta. Ďalej bude nasledovať Roštejn Jazz fest na hrade Roštejn, kde Peter Lipa zahrá 25. augusta.

bez akéhokoľvek nápadu a myšlienky dáva o sebe vedieť dvoma až tromi tlačovými konferenciami denne. Takejto kadencie nebol schopný za svojho pôsobenia v opozícii ani Smer-SD, a to veru Fico vystupoval naozaj často. Odhadujem, že najsilnejšia opozičná strana vie, že tri roky pred riadnymi parlamentnými voľbami má množstvo času a skúša, čo všetko a ako na voľičov zaberá. Veľké zmeny nepriniesli ani snemy politických strán. Najprv síce prekvapivo porazil Pál Csáky Bélu Bugára v súboji o predsedníčku stoličku v SMK, v ďalších stranách však ostalo všetko po starom. SMK vzhľadom na povahu svojej existencie môže viesť ľudovo povedané ktokoľvek, pričom na voľičský potenciál strany by to nemalo mať veľký vplyv. Csáky síce nikdy nebude mať Bugárovu nonšalantnosť a charizmu, zatiaľ ale nepritvrdil rétoriku, ako sa očakávalo potom, čo sa Miklós Duray stal podpredsedom pre ideológiu strany. Nový predseda SMK si totiž veľmi dobre uvedomuje, že akýkoľvek slovný prešlap by mu zráтали nielen koalíčne subjekty, ale najmä pravicové strany, ktoré si lovia voľičov medzi sebou.

Bývalý minister vnútra Vladimír Palko sa neúspešne uchádzal o funkciu predsedu KDH. Pavol Hrušovský s prehľadom získal o tretinu hlasov viac a ostáva na čele kresťanských demokratov. Do vedenia sa dostal aj Palkovec Daniel Lipšic, predstaviteľia hnutia vylučujú akékoľvek štiepenie KDH.

No a na záver klasika – LS-HZDS povedie Vladimír Mečiar. Po dlhých rokoch mu robil sekundanta Tibor Mikuš. Pôvodne kandidoval na predsedu podpredseda NR SR Viliam Veteška, ktorý pre zdravotné problémy v deň snemu nastúpil do nemocnice. V súboji o lídrovský post ho preto zastúpil Mikuš. Hlasovalo sa, samozrejme, na zbabelca – verejne, hoci Mečiar musel mať istotu, že voľby vyhrá. Hlasy necitlivých kuvikov (Ján Kovarčík), ktorí pochybovali o Veteškových zdravotných problémoch, okamžite vyvrátila jeho niekoľkohodinová operácia mozgu.

Ak koalícia bude pokračovať v začatom trende a opozícia nepríde s niečím novým, tak prvou skúškou svojej sily budú pre strany prezidentské voľby. Opozícii už došlo, ako prepálila regionálne voľby, keď najmä SDKÚ-DS bohorovne odmietala akékoľvek dohody na spoločných kandidátoch. Dzurinda vravieval – padni, komu padni, a tak dnes opozícia nemá ani jedné-

ho šéfa VÚC. Rezonuje aj skúsenosť z minulých prezidentských volieb, keď do druhého kola nepostúpil Eduard Kukan, aj kvôli viacerým kandidátom pravicových strán. Preto chcú SDKÚ-DS, KDH a SMK na jeseň začať rozhovory o spoločnom kandidátovi na prezidenta. Ako mená v tejto súvislosti zazneli

Iveta Radičová (SDKÚ-DS) či eurokomisár Ján Figel (KDH). Predovšetkým SDKÚ-DS by rado pustilo Radičovú, ktorá svojou aktivitou a popularitou prerastá Dzurindovi cez hlavu. Nesporné sú jej komunikačné schopnosti, keď sa ako jedna z mála popredných politikov vie bez populizmu porozprávať na úrovni rovnako s politickým súperom aj s posledným bezdomovcom. Na rozdiel od iných prezidentov by vedela byť hlavou štátu naozaj všetkých občanov – intelektuálov aj ľudí za výrobnými pásmi a novoročný príhovor by konečne mohol za niečo stáť. Či však Radičová prípadnú kandida-

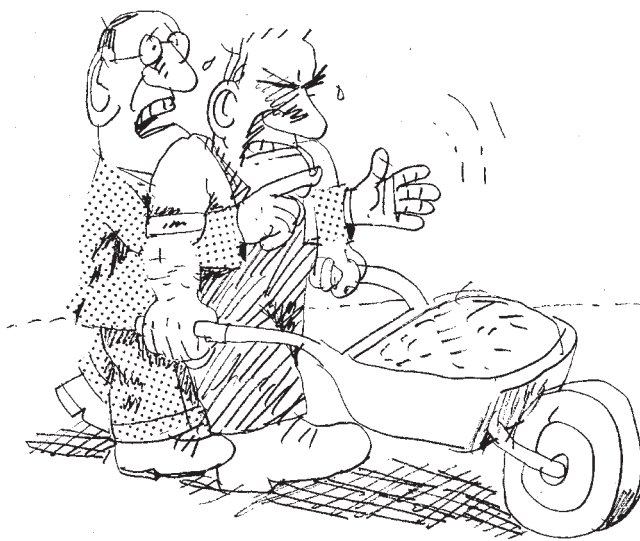
túru prijme, ukáže až čas. Odvaha a ambicióznosť jej istotne nechýba, na rozdiel od mnohých je podkutá aj odborne. Osobne by mi však predsa len viac pasovala do exekutívy, najmä pre jej čínorodosť a naozajstný záujem o veci.

Figelovi by po rokoch v EK cesta k obyvateľom trvala dlhšie, ako prezident by bol so svojim pokojným a vyváženým vystupovaním ideálny.

Na druhej strane bude stáť podľa všetkého terajší prezident Gašparovič, ktorý nepriamo priznal, že si vie predstaviť účasť v budúcich voľbách. S podporou Smeru-SD a SNS bude vážnym hráčom. Otáznym ostáva ako vždy Mečiar. Istotne sa bude pokúšať uchádzať o podporu svojich koalíčných partnerov. Čo spraví, ak mu ju odmietnu ako pred piatimi rokmi, ťažko odpovedať. Situácia mu však pravdepodobne neumožní nejaké zásadné manévry na politickej scéne.

Vláda má za sebou rok. Všimli sme si ju kvôli výhradám Maďarska, všimli sme si ju kvôli Ficovým zahraničným cestám (Líbya, Čína, Rusko), všimli sme si snahu na centralizovanie moci štátu. Konkrétne kroky však zatiaľ neprišli a čo bude kabinet robiť najbližšie tri roky, netuší okrem premiéra nikto. Dobré je to, že napriek tomu Slovensko nasleduje ďalej, čo začínajú cítiť aj jeho občania. Otvorenou otázkou ostáva dokedy. ■

*Autor je novinár
Kresba Ján Tomaschoff*

September pre koncertovanie Petra Lipu začne na príbramskom Multifeste, kde si spevák a jeho band zahrajú 4. septembra. Koniec deviateho mesiaca v roku uzatvorí koncertom v pražskom Lucerna music bare. Tam táto slovenská jazzová stálica štandardne exceluje. V Lucerne zaznie slovenský jazz 25. septembra. A napokon pridá ešte jedno živé vystúpenie v tomto mesiaci, ktoré sa uskutoční 27. septembra v Havířove.

I keď od roku 2005 Peter Lipa nevydal nijaký nosič so svojim hudobným počínom, v žiadnom prípade sa nedá konštatovať, že by ako hudobník stagnoval. Naopak, je až prekvapivo vitálny. Jeho meno je zárukou kvality a divák vie, čo môže očakávať, no i tak dokáže prekvapiť miernymi experimentmi, čoho boli už neraz svedkami návštevníci jeho živých produkcií. Mimochodom v spomínanom roku 2005 mu vyšli dve CD – jedno štúdiové (Lipa spieva Lasicu) a jedna nahrávka živého vystúpenia z pražského paláca Akropolis. K tomu bolo, v tom istom roku, vydané i koncertné DVD so záznamom z toho istého koncertu, takže nahrávaciu pauzu si Peter Lipa iste zaslúži. Koncertná pauza sa však nekoná.

Ako sa jedlo v minulosti a dnes

Mnohé noviny, časopisy a ďalšie médiá venujú najmä jedlu dnešnej mladej a strednej generácie veľkú pozornosť. Občas si povšimnú aj seniorov, ale len na okraj. Buď sú presvedčení, že seniori si zachovali akési pravidlá stravovania vrátane už spomínaného stolovania z minulosti, alebo práve tak ako v móde, konfekcii, spoločenskom živote sú vytlačení na okraj pozornosti, pretože v krajinách bývalého socialistického tábora nie sú z hľadiska movitosti perspektívnou skupinou. Pravda okrem bývalých východonemeckých žien, dnešných nemeckých dôchodkýň, ktorým sa spojenie oboch nemeckých štátov skoro pred sedemástich rokov priaznivo prejavilo na výši starobného dôchodku.

Keď sme v časopise Listy začali v roku 2002 s naším seriálom o jedle, išlo nám predovšetkým o pripomenutie niektorých zabúdaných skutočností:

1. že potrava bola pre dávnych predkov, rôzne kultúry a národy významnou súčasťou danej kultúry a jej vzostupu na priečkach civilizačného rebríčka;
2. že potraviny neboli nikdy dostatok pre všetkých a preto sa k vtedajším dobovým jedlám pristupovalo s náležitým rešpektom, aj keď ich príprava bola jednoduchá a skladala sa len z mála surovín (kaša a ďalšie jedlá z obilovín, zeleninové jedlá);
3. že rešpekt pramenil aj z toho, že niektoré jedlá sa v priebehu stáročí stali súčasťou rôznych obradov, ich príprava sa zachovala pri dodržiavaní liturgického roku, pri ľudových obyčajoch a rad jedál nebol každodenným pokrmom, čo prispelo k ich ozvláštneniu;
4. že niektoré jedlá v rôznych kultúrach mohli pripravovať len určité osoby, ktoré sa tým pádom tešili úcte spoločnosti (pečenie chleba, obradného pečiva, varenie syra, príprava mäsa atď.);
5. že spoločné stolovanie a jedlo ľudí zavazovalo k vzájomnej úcte, ohľaduplnosti, pomoci, a preto bolo striktné dodržiavané ako každodenný obrad utužovania spojenectva;
6. že pri spoločnom stolovaní majú svoje miesto predovšetkým jedlá jednoduché, ktorých príprava nie je náročná na čas a sú zdravé a čerstvé;
7. že v rokoch budovania socializmu zabudnuté a nedostatkové produkty sú opäť na trhu, možno si ich kúpiť, uvariť, zjesť a zabudnúť na socialistické móresy, podľa ktorých bol doma upečený koláč považovaný za prejav malomeštiactva, buržoázny prežitok, ujarmenie ženy a ktovie čo ešte;
8. že príprava jedál nie je nepríjemnou povinnosťou a stratou

času, ale že môže byť druhom relaxácie, tvorením a prienikom do starých tradícií i rôznych kultúr;

9. že domáce jedlo spravidla nepripravujeme len sami pre seba, ale pre rodinu, hostí, priateľov a tak sa stáva aj darom; v minulosti bolo najvýznamnejším darom, pretože bol darom vskutku osobným; darca do neho vložil svoju prácu, čas, um i trpezlivosť (chlieb, obradné pečivo, syry, jedlá nosené „do kúta“, jedlá svadobné, ovocie atď.)

Preto sme seriál začínali od jednoduchých jedál, ktoré dokáže behom tridsiatich minút uvariť každý aspoň pre troch až štyroch spolustolovníkov. Krupičná kaša poliata javorovým sirupom s čerstvými jahodami práve tak ako palacinky s tvarohovou pomazánkou, džemom, alebo javorovým sirupom a jahodami tiež nezaberú viac času. Brokolica, baklažán, cukety ako prívarok so zemiakmi do daného časového limitu tiež vtlačíme. Pravda niektoré zo surovín treba oblieť, čím si ale precvičíme mechaniku rúk, veď na to ich aj máme.

Časová náročnosť prípravy jedál

Overovala som čas na prípravu „českých houskových knedlíků“ doma a zakúpenie knedlíku ako polotovaru naproti v obchode, plus jeho zohriatie na pare ako prílohy k mäsu. Príprava doma bola o sedem minút kratšia (obchod je len 3 minúty cesty od kuchyne, u kasy nebol zástup ľudí) a umyla som len jednu misu navyše. Pravda, doma som mala suroviny z minulého nákupu. Možno namietat, že som si knedlík mala kúpiť hneď spoločne s mäsom a nemusela som preň ísť extra. Mäso som vytiahla z mrazničky a vedela som ja, keď som ho kupovala, že bude prílohou knedlík? Mohla to byť ryža, cestoviny, alebo zemiaky... A dovedy by knedlík v chladničke splesnil.

Príprava mäsitých jedál býva časovo náročnejšia, trvá minimál-

Recept na tvarohový koláč:

Na cesto potrebujeme: 200g hladkej múky, štipku soli, 75 g cukru, 100 g masla, 1 našľahané vajíčko

Na plnku potrebujeme:

500 g jemného tvarohu, 150ml kyslej smotany, 5 rozdelených vajec (stačia i 3 vajcia), 175 g pieskového cukru, kôru z 1 citróna, šťavu z 1/2citróna, niekoľko kvapiek vanilkovej esencie, 75g hrozienok máčaných v rume, alebo v koňaku

V mise zmiešame múku so soľou a cukrom a rukou zapracujeme na drobné kúsky nasekané maslo. Pridáme vyšľahané vajíčko, svižne a zľahka vypracujeme mäkké cesto. Môžeme pridať i trochu vody, aby sa cesto nelepilo. Cesto zabalíme do fólie a necháme 30 min. odležať.

ne hodinu, pretože ho treba dlhšie variť, dusiť, piecť. Ale ryby sú rýchlejšie hotové. Preto pravdepodobne racionálne uvažujúce národy jedli mäso zriedkavejšie a pri príležitosti sviatku, keď bolo viac času.

Jedlá v starovekom Grécku a čas

Kuchyňa starých Grékov bola jednoduchá. Rodina jedla spoločne trikrát denne. V Sparte jedávali pospolu väčšie skupiny aspoň jedenkrát denne. Sparta bola vojenskou demokraciou a chlapci sa v gymnasiách stravovali spoločne a veľmi skromne (placky, tvrdé jačmenné posúchy, sušený kozí syr, riedke polievky z obiliek a strukovín). Mali povolené zadovážiť si jedlo krádežou, ale nesmeli byť prichytení. Prichytení boli fyzicky potrestaní pre neobratnosť a nesmeli dať najavo bolesť. Vojaci (všetci muži od 20 rokov) patrili k niektorému stolovému družstvu, ktoré tvorilo pätnásť mužov. Spoločne si varili a skladali sa na jedlo. Hlavným jedlom bola čierna polievka z mäsa, ktoré sa uvarilo s hojnosťou krvi a s pridaním octu a soli. Aj inde v Grécku sa jedlo skromne. Gréci väčšinu hodnotného mäsa a tuku z hospodárskych zvierat obetovali bohom ako krvavú obeť. Vnútorne si upiekli a ihneď zjedli. Po obetovaní si urobili hostinu a všetci spoločne (celá obec) zjedli mäso, ktoré sa zvýšilo. Tieto zvyky sa v transformovanej podobe objavujú v našich sviatkoch. Homérski hrdinovia zjedli veľa mäsa upečeného na ražni priamo nad ohňom – hovädziny, jahňaciny, kozieho a ovčieho mäsa, bravčového a diviny. Väčšinu jedál na raňajky, obed a večeru pripravovali z pšeničnej a jačmennej múky (tvrdé jačmenné koláče sa pred jedlom namáčali do vody, alebo vína). Výživnou súčasťou obeda a večere bývali kozie a ovčie syry, kozie a ovčie mlieko. Kravské mlieko Gréci nepili, pretože ho považovali za nezdravé. Taktiež nejedli maslo, ale miesto neho používali olivový olej. Sladili len medom. Gréci obetovali bohom i nekrvavé dary. Nekrvavou obeťou boli vence z obilia i kvetín, ovocie, koláče, med, mlieko, víno i olej. Pri nich sa páľilo kadidlo, aby bohovia mali aj zážitok aromatický. Okrem prípravy mäsa na ražni, pečenia chleba a koláčov, neboli grécke jedlá a ich príprava časovo náročná.

Židovská kuchyňa a čas

Židovská kuchyňa úzko súvisela so spôsobom života Židov v teplých krajinách, kde dôsledne zachovávali hygienické pravidlá a začlenili ich do náboženského života. Požívanie bravčového mäsa a mäso z iných zvierat pripravovali kóšer spôsobom. Zvierat zarezali tak, aby stieklo z krvi a mäso aj máčali vo vode, aby sa zbavilo aj zvyškov krvi. S ohľadom na stráviteľnosť nejedli v jednom chode mliečnu a mäsitú stravu. Vždy musel

nasledovať náležitý časový odstup. Mäsité jedlá sa podávali na iných tanieroch, jedli sa iným príborom, utierali sa po umytí inou utierkou. Skladbu jedál prispôbovali pracovnému výkonu človeka.

V sviatočné dni šavuotu, slávenému päťdesiat dní po Veľkej noci, na pamäť zjavenia sa dosiek Tóry, ktoré Mojžiš slávnostne odovzdal Židom, sa jedálny lístok týchto dní dokonale prispôbil duševnej práci, niekoľkodennému štúdiu Tóry a rozjímaniu v synagóge. V tomto sviatku Židia využili podstatu prírody. Príroda práve na prelome jari a leta zaistuje dostatok kvalitnej zelenej paše pre dobytok a ten, ktorý potom dáva najlepšie mlieko v roku. Preto väčšina jedál tohto židovského sviatku má svoj základ v mlieku a tvarohu. A aby tieto jedlá prenikli aj do obrazného myslenia ľudí, tradovalo sa, že zákony Tóry sú biele a nepoškvrnené ako mlieko a mliečne jedlá pripravované v tento čas.

V tomto období sa z mlieka varilo hojne tvarohu a bieleho mäkkého syra. Jedli sa mliečne polievky, mliečne rezance. Základom nebývalo len mlieko, ale častejšie smotana. Pri štúdiu Tóry sa muži občerstvovali pitím bielej kávy, ku ktorej jedli palacinky plnené sladkým tvarohom a biely tvarohový koláč. Ženy jedlá chystali s veľkou starostlivosťou a prinášali ich za mužmi. Skúsme upiecť šavuotový tvarohový koláč a zistíme, že nielenže nie je časovo náročný, ale že jeho príprava (ak má byť chutný) vyžaduje určitý stupeň sústredenia, manuálnej zručnosti a povznesenia sa nad plytkosť sveta. Na chvíľku sa ocitneme vo svete, kde žena mala nezastupiteľnú úlohu stvorenia estetického krásna pre celú rodinu a tej, ktorá obdarováva.

Slovanské sviatky – Turíce, Trojica, Zelené sviatky, Svatodušní sviatky

V katolíckej liturgii na tieto dni pripadli Turíce; u Rusov, Ukrajincov, Bielorusov sa svätia Trojičné sviatky (Trojica), v Čechách, u Nemcov a inde Svätodušné sviatky. V Čechách a na Slovensku so stratou náboženskej viery už v bývalom spoločnom štáte celkom upadli do zabudnutia. Len veriaci si ich každoročne pripomínajú v kostole. Kedysi boli významnými sviatkami, práve tak ako v Grécku spojené s nekrvavými obeťami vencov kvetín, mlieka a medu. Možno upadli do zabudnutia aj preto, že k ich oslavám sa nepripravovali mäsité jedlá, ale podobne ako u ostatných národov, predovšetkým jedlá z mlieka, tvarohu a syra. Typickým jedlom na Slovensku bývali halušky s tvarohom, v Čechách rezance s tvarohom alebo mliečne rezance, ktoré sa varili aj v susednom Nemecku. A všetky národy piekli tvarohové koláče – z kysnutého cesta, piškótové, ťahané i iné.

Foto autorka

Potom ho vložíme do vymastenej tortovej alebo koláčovej formy, prstami a dlaňami ho rovnomerne rozotrieme po celom dne i okrajoch formy. Pečieme ho 30 min. v rúre, ktorá je vyhriata na 180 °C. Potom korpus necháme vychladnúť.

Ako plnku vymiešame tvaroh s vyššie uvedenými prísadami, okrem bielkov. Bielky vyšľaháme do tuhého snehu a zľahka ich pridáme do tvarohovej zmesi.

Plnku vylejeme do studeného korpusu a 1 – 1 1/4 hodiny pečieme v rúre pri 150 °C. Po upečení otvárame dvierka a koláč necháme v rúre vychladnúť.

• hn

Tanec na konci chodby

Mladý performer a tanečník Tomáš Steidl se svojí inscenací dramatického textu Romana Olekšáka *Na konci chodby*, uvedené v prostorách DAMU, vyrovnává s jeho, pro tanečníka ztíženými podmínkami. Hlavní postavou je totiž *rezignovaný a osamělý muž ve starém křesle, odříkávající svůj monolog o neschopnosti žít.*

Roman Olekšák byl v roce 2000 za svoji hru *Na konci chodby*, monolog osamělého muže, jež se přes všechny snahy nezačlenil do lidské společnosti a skončil úplně sám ve světě rozpadlého hotelu, nominován na Cenu Alfreda Radoka. Bylo to v době, kdy v Čechách začalo divadlo věnovat zvýšenou pozornost až náklonnost rakouskému dramatikovi Thomasu Bernhardovi. Olekšákův hrdina stej-

ně jako postavy bernhardovské si svými monology vytvářejí vlastní svět tvořený za pomoci kulis tragické minulosti. Ocitá se na křesle v dávno nefunkčním kdysi drahém hotelu. Stejně jako v Bernhardově resp. Beckettově fantazijním světě se děj hry díky minimalizaci všech prostředků odehrává v hrdinově hlavě.

Muž bilancuje svůj život a trpce konstatuje naprosté nepochopení jeho podstaty a domnívá se, že stupně člověčenství se mu nikdy nepodařilo dosáhnout a zůstal ve fázi zvířete. Lidskost totiž není nějaká předem daná vlastnost, nýbrž se jí člověk musí umět naučit, dospět do ní. Olekšák v tomto přímo navazuje na Petera Handkeho a jeho mluvené hry (*Sebeobviňování, Volání o pomoc, Spílání publiku*) inspirované Wittgensteinovou filozofií jazyka. V mluvených hrách nevstupují klasické dramatické postavy, ale jakýsi mluvčí vytvářející skutečnost jen za pomoci slov a jejich gramatických vazeb.

Performer Tomáš Steidl, v současné době student autorského herectví katedry vedené Ivanem Vyskočilem, monolog muže nevnímá jako monolog rezignovaného mrzouta, naopak ponechává mu stále onu mladickou drzost a účinnost Handkeho apelativních kusů. Stejně tak rozhodně netrpí neduhy stáří jako Bernhardovy duševně i fyzicky invalidní figury. Jsme svědky souboje performerera s depresivními myšlenkami.

Veškeré monology o životní paralýze předkládá jako řečník, jehož projevu dominuje bohatá gestika – pohyby rukou, chvílky ustrnutí, šibalské mrkání očima přímo na diváky. Chce se do světa začlenit, chce se ve světě naučit žít, fungovat. Neustále se snaží s lidmi komunikovat, přátelsky podává načrtnutým postavám ruku. Imaginativní lidé se ale kolem něj kupí a on pod jejich množstvím padá přemožen na podlahu. ■

Autorka je divadelní recenzentka

Foto archiv

Roman Olekšák: *Na konci chodby*, Monodrama. Účinkuje Tomáš Steidl, student KATaP DAMU.

Vysielanie pre Slovákov žijúcich v ČR

www.rozhlas.cz

ČESKÝ ROZHLAS

ČRo 1 - Radiožurnál	utorok	20:05 – 21:00
ČRo Brno	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo České Budějovice	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Hradec Králové	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Olomouc	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Ostrava	pondelok, streda	19:45 – 20:00

ČRo Plzeň	pondelok, streda piatok (zostrih utorkového Radiožurnálu)	19:45 – 20:00 19:30 – 20:00
ČRo Regina Praha	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Region, Vysočina	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Sever	pondelok, streda	18:45 – 19:00 19:45 – 20:00

SPRÁVY A OZNAMY

Členský príspevok na rok 2007 zostáva nezmenený, a to: 100 Kč pre študentov a dôchodcov 200 Kč pre ostatných členov.

Zaplatiť môžete zloženkou (nájdete ju v minuloročnom dvojčísle časopisu LISTY 11 – 12 / 2006), variabilným symbolom je číslo členského preukazu alebo Vaše meno a priezvisko. Príspevok môžete uhradiť aj v hotovosti v KSK (Lipanská 4, Praha 3), najlepšie v utorok a v stredu od 13.00 do 18.00 a v alebo po telefonickom dohode. Platíť môžete tiež prevodom na náš účet v Komerčnej banke, Spálená 51, Praha 1, č. účtu: 34834-011/0100.

Dakujeme všetkým, ktorí už zaplatili a osobitné poďakovanie patrí Vám, ktorí ste uhradili vyššiu čiastku, ako je stanovený členský príspevok.

Tešíme sa na stretnutia s vami na klubových programoch.
Rada Klubu slovenskej kultúry

Úradné hodiny KSK pre členov KSK a širšiu verejnosť: utorok – v čase 13.00 – 18.00, streda – v čase 12.00 – 18.00, piatok – v čase 10.00 – 16.00. V inom termíne po telefonickom dohovore.

Rada KSK si dovoľuje požiadať členov KSK, ktorí majú záujem byť nápomocní Klubu slovenskej kultúry v odborných záležitostiach, nech nám dajú vedieť – telefonicky na telefónne čísla Klubu slovenskej kultúry, resp. osobne v úradných hodinách. Vopred ďakujeme.

Pre záujemcom o slovenskú a českú tlač i literatúru je klubová čítareň otvorená vždy v utorok a stredu od 14.00 do 17.00.

NAŠA PROGRAMOVÁ PONUKA

Sobota 19. 5. – Nedeľa 30. 9.

Kostel sv. Kateřiny, Chomutov
Oblasť múzeum v Chomutově

STOROČIE SLOVÁKOV V ČESKÝCH KRAJINÁCH

Výstavný projekt KSK a DOMUSu pri Klube slovenskej kultúry o histórii príchodu Slovákov do českých krajín a o ich kultúrnom prínose v minulosti a v súčasnosti pre ČR. Program pripravili KSK, DOMUS a Oblasť múzeum v Chomutově. Výstava sa koná pri príležitosti 30. výročia Klubu slovenskej kultúry. Podrobnejšie informácie o výstave sa dozviete na internetových stránkach – www.klubsk.net a www.muzeum-cv.net

Utorok 22. 5. – Piatok 31. 8.

Sklárska galéria, Karlov
ČAROVANIE VODY

Výstava fotografií „Čarovanie vody“ Stanislava Gajdoša, člena KSK. Program pripravil KSK v spolupráci so Sklárskou galériou v Karlove.

Pondelok 2. 7. – Utorok 31. 7.

Kláster Božho milosrdenství, Nové Hrady
ČAROVANIE VODY

Výstava fotografií „Čarovanie vody“ Stanislava Gajdoša, člena KSK. Program pripravil KSK v spolupráci s mestom Nové Hrady.

Pondelok 9. 7., v čase 13.00 – 17.00

Klub slovenskej kultúry, Lipanská 4, Praha 3

SEMINÁR PRE UČITEĽOV A ŠTUDENTOV (1. časť)

Významné slovenské osobnosti a ich miesto pobytu v Prahe

Ďalšie stretnutia pedagógov a študentov pri príležitosti príprav

4. ročníka pražskej stredoškolskej konferencie Poznajte sa

vzájomne – „Čeština a slovenčina jazyky blízke?“

Vstup voľný.

Utorok 10. 7., v čase 11.00 – 17.00

Klub slovenskej kultúry, Lipanská 4, Praha 3

SEMINÁR PRE UČITEĽOV A ŠTUDENTOV (2. časť)

Vyberanie českej a slovenskej literatúry na preklady a určovanie

tém esejí spojená s prehliadkou Domu národnosti v Prahe

Ďalšie stretnutia pedagógov a študentov pri príležitosti príprav

4. ročníka pražskej stredoškolskej konferencie Poznajte sa

vzájomne – „Čeština a slovenčina jazyky blízke?“

Vstup voľný.

Streda 29. 8. o 17.00

Klub slovenskej kultúry, Lipanská 4, Praha 3

PODVEČER SO SLOVENSKÝM DIVADLOM

Osobnosti slovenského divadla

V poradí štvrtá beseda s divadelným režisérkom a publicistom Prof. Jurajom (Jiřím) Svobodom v rámci programu *divadelnej sekcie KSK a filmovej sekcie KSK* Podvečer so slovenským divadlom. Na našom stretnutí vám v tomto cykle predstavíme ďalšie tri veľké osobnosti slovenského divadla – herca, recitátora, pedagóga a národného umelca Mikuláša Hubu, herca, pedagóga a zaslužilého umelca Františka Dibarboru a herečku Máriu Prechovskú. Vstup voľný.

Štvrtok 30. 8. v čase 18.00 – 23.00

Loď Európe

prístavisko Na Františku, Praha 2

PLAVBA PO VLTAVE K 63. VÝROČIU SNP a k 30. VÝROČIU KLUBU SLOVENSKEJ KULTÚRY

Tradičná spoločenská pripomienka výročia SNP a v tomto roku aj 30. výročia od založenia KSK spojená s bohatým kultúrnym programom na lodi. Nástup na loď bude z prístavu Na Františku od 17.30. Organizuje Klub slovenskej kultúry v spolupráci so Slovenským inštitútom v Prahe, s Českým svazom bojovníkov za slobodu, s Československou obcou legionárskou, s Historickou skupinou priamych účastníkov SNP, so SZ Limbora, Detvanom, Ruským kultúrnym svazom Praha, ako aj ďalšími slovenskými spolkami. Vstupenky si môžete rezervovať na telefónnych číslach: 224 215 085, 776138859 a 724025170 od pondelka 23. 7. Vstupenky si potom budete môcť zakúpiť a vyzdvihnúť od pondelka 20. 8. priamo v Klube slovenskej kultúry, v utorok v čase 13.00 – 17.00 a v stredu v čase 12.00 – 17.00.

Blížšie informácie sa dozviete na internetových stránkach – www.klubsk.net

Podrobnejšie informácie o akcii, ako aj o konkrétnom programe vám prinesieme v najbližšej *Modrej stránke*.

Akcia sa koná aj vďaka podpore Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Ministerstva kultúry ČR

PREDBEŽNÁ PONUKA NA SEPTEMBER 2007

Modrá sála Slovenského inštitútu

Jilská 16, Praha 1

SLOVENSKÁ POÉZIA A PRÓZA

Od ľudovej slovesnosti po súčasnú modernu

Cyklický komponovaný literárny program pre študentov pražských škôl spojený s prednáškou, prednesom ukážok z diel a besedou. Program pripravili *Slovenský inštitút v Prahe* a KSK.

Vstup voľný.

Podrobnejšie informácie vám prinesieme v najbližšej *Modrej stránke*.

Modrá sála Slovenského inštitútu

Jilská 16, Praha 1

ROZPRÁVAJME SI ROZPRÁVKU

Cyklický výchovno-dramatický program pre najmenších žiakov pražských škôl o slovenčine a jednej rozprávke krajiny.

Program nadväzuje, tak ako v roku 2006, na tradičný program KSK – *S básničkami a pesničkami do rozprávky podte s nami*. Program pripravili *Slovenský inštitút v Prahe* a KSK.

Vstup voľný.

Podrobnejšie informácie vám prinesieme v najbližšej *Modrej stránke*.

Klub slovenskej kultúry, Lipanská 4, Praha 3

BEZPLATNÁ PRÁVNÁ PORADŇA v otázkach bytovej problematiky a privatizácie bytového fondu (v oblasti prevodov bytov do vlastníctva)

Raz do mesiaca ju poskytujú členka KaRK KSK – JUDr. Marta Očovská pre členov KSK. Prineste si so sebou doklady týkajúce sa vašej problematiky.

Vstup voľný.

Podrobnejšie informácie vám prinesieme v najbližšej *Modrej stránke*.

Klub slovenskej kultúry, Lipanská 4, Praha 3

BEZPLATNÁ PRÁVNÁ PORADŇA v otázkach bytovej problematiky a privatizácie bytového fondu (v oblasti prevodov bytov do vlastníctva)

Raz do mesiaca ju poskytujú členka KaRK KSK – JUDr. Marta Očovská pre členov KSK. Prineste si so sebou doklady týkajúce sa vašej problematiky.

Pro veľký záujem vás prosíme, aby ste sa objednávali dopredu na telefónne čísla KSK, t.j. 224 215 085 alebo 724 025 170.

Podrobnejšie informácie vám prinesieme v najbližšej *Modrej stránke*.

Väčšina programov je financovaná MK ČR v rámci dotácií pridelených na rok 2007. Niektoré z programov sú pripravené s finančným príspevom MŠMT ČR a PosAm Praha s.r.o.

PosAm

Adresa:

Klub slovenskej kultúry, Lipanská 873/4, 130 00 Praha 3

Tel./Fax: 224 215 085; Mobil: 724 025 170

e-mail: klubsk@gmail.com

www.klubsk.net

Program Slovenského inštitútu v Prahe

na mesiace júl – august 2007

3. 7. o 17:00

Galéria SI

GUSTÁV ŠVÁBIK – MACVEJDA: Princíp mojej krajiny

Profilová výstava jedinečného slovenského umeleckého rezbára a výtvarníka. Kurátor: Milan Mazúr. Pripravil SI a Považská galéria v Žiline.

10. 7., 11. 7.

Praha, Staroměstské nám.

AMC Trio

Koncert prešovskej jazzovej formácie v rámci festivalu Bohemia Jazz Fest. (Ďalej: 12. 7. Plzeň, nádvoří Pilsner Urquell, 13. 7. Prachatic, Velké nám. a 14. 7. České Budějovice, nám. Přemysla Otakara II.)

Viac informácií na www.amc-trio.sk

a www.bohemijazzfest.cz

Pripravil OV podujatia s podporou SI.

21. - 22. 7.

Holašovice

10. Selské slavnosti Holašovice

Tesanie drevenej sochy v rámci populárneho podujatia prezentácie tradičných remesiel. Autor: Peter Zoričák. Pripravil SI v spolupráci s ÚLUV Bratislava a FOS.

od 3.8.

Galéria SI a Výstavná sieň Mánes, Masarykovo nám. 250,

Praha 1

JÚLIUS KOLLER – J.K.U.F.O., (SI)

VLADIMÍR HAVRILLA – Ten minúty, (Mánes)

Súbežné reprezentatívne výstavné projekty dvoch popredných predstaviteľov súčasného slovenského výtvarného umenia. Pripravili: Dušan Brozman

a Boris Kršňák.

Pripravil SI v spolupráci s Galeriou Artandconcept,

BonArt o. s., OZINKA Zvolen a SNG Bratislava.

22. – 26.8.

Litoměřice – kino Máj, Letní kino a divadélko Minimax

LITOMĚŘICE PO SIEDMYKRÁT

Filmový festival na tému Stret generácií

Slovenská účasť:

24. 8. Fero Fenič: dokumentárna tvorba

24. 8. Dušan Hanák: Obrazy starého sveta

25. 8. Dušan Trančík: Pavilón šeliem

26. 8. Martin Šulík: Všetko, čo mám rád

25. 8. Vystúpenie skupiny Živé kvety

www.kinoostrov.cz

Pripravil OV festivalu v spolupráci so SI.

28. 8. – 2. 9.

Ovocný trh, Praha 1

Medzinárodný folklórny festival

PRAŽSKÝ JARMARK

Vystúpenie folklórnej skupiny Gernátovci

z Turzovky a folklórneho súboru Kysuca.

Pripravil FOS ČR s podporou SI.

Programy sa uskutočnia v Modrej sále Slovenského inštitútu (Jilská 16, Praha 1), pokiaľ nie je uvedené inak.

Upozornenie: Zmena programu, termínov a časov vyhradená!

PosAm

systemové integrace • dodavatel informačních technologií • systémy pro správu dokumentů • systémy pro předtiskovou přípravu

PosAm Praha spol. s r.o., Holečkova 103/31, 150 00, Praha 5, tel 257 312 091, fax 257 314 096

PosAm Brno, Štefánikova 61, 612 00, Brno, tel 541 211 413, fax 541 213 247

PosAm Ostrava s.r.o., Janáčkova 3, 702 00, Ostrava, tel 595 136 501-3, fax 595 136 500